

MOSTY K RODINE

Kríza rodín na Slovensku

Oslabenie
rodiny
v súčasnosti
na Slovensku

Rozhovor
s Mgr. Vierou
Miklášovou,
riaditeľkou
Detského domova
v Topolčanoch

Zásady a
východiská
práce
s rodinou
pri jej sanácii

Úsmev ako dar
...aby každé dieťa malo rodinu

Vydáva SPDDD
Úsmev ako dar
v spolupráci s Trnavskou univer-
zitou.

Úvod

Odborný časopis vydávaný Spoločnosťou priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar v spolupráci s Trnavskou univerzitou - Fakultou zdravotníctva a sociálnej práce - detašované pracovisko Inštitútu na ochranu práv dieťaťa a rodiny.

Obsah

MOSTY K RODINE

október 2012, Číslo 1/2012, Ročník 3., ISSN: 1338-2713

“Není lepšího daru,
než žije-li muž a žena jak jedno tělo
a duše v rodiném kruhu.”

Homér

Téma čísla: Kríza rodín na Slovensku

Rozhovor s Mgr. Vierou Miklášovou, riaditeľkou Detského domova v Topolčanoch – Mgr. Andrea Eliášová	4
Oslabenie rodiny v súčasnosti na Slovensku - Prof. PhDr. Jozef Matulník, PhD.	6
Rodinná politika na posilnenie rodiny - Ing. Terézia Lenczová, CSc.	8
Čo dnes robí Cirkev pre rodiny - Tri otázky pre nitrianskeho biskupa Mons. Viliama Judáka – Mgr. Andrea Eliášová	12
Zásady a východiská práce s rodinou pri jej sanácii - Mgr. Andrea Hudeková	14
Rodina bez domova verzus zariadenia núdzového bývania - PaedR. Ivona Hološová	16
Jeden krok vpred a opäť vzad (Význam prostredia rodiny a sanácia) - Mgr. Miroslav Firda	20
Akútna kontra preventívna pomoc dysfunkčným rodinám - Ing. Terézia Lenczová, CSc.	22
Škola lásky v rodine - Mgr. Zuzana Bajkaiová	24
Kniha rodiny ako motivačný nástroj rodiča v procese sanácie rodinného prostredia (po odňatí detí) - Mgr. Dana Žilinčíková	28

Zaujalo nás

Zachráňme životy- konkrétna pomoc tehotným ženám, matkám a ich deťom v núdzi (Rozhovor s Máriou Demeterovou, koordinátorkou projektu, ktorý za viac ako štyri roky pomohol 60 ženám a zachránil 50 bábätiok) – Mgr. Andrea Eliášová	33
---	----

Poznáte „Alexis“- poradňu pre ženy a dievčatá? - Hovoríme s Mgr. Zuzanou Kiňovou – o špecifickom projekte, ktorý si zaslúži väčšiu pozornosť a ktorý už začínajú „objavovať“ aj muži- Mgr. Andrea Eliášová	34
--	----

Rodinné súdy a snahy Asociácie rodinných sudcov - JUDr. Peter Rajňák	36
Možnosti liečby závislostí detí v resocializačnom stredisku - Mgr. Ľubomíra Šoková	40

Zo zahraničia

Jak se žije v Domově pro matky a otce v tísni Znojmo - Bc. Blanka Mahdalová	44
---	----

Ďalšie číslo: Poruchy správania detí v náhradnej starostlivosti.

Vnútro: Fotografie v časopise sú archívu UaD a sxc.hu

Čakáme Vaše podnety !

Ak máte návrh na zaujímavú tému, ktorej by sme sa mohli venovať v ďalšom čísle, alebo návrhy na zlepšenie časopisu, dajte nám vedieť na email cehlar@usmev.sk

Či tomu veríme alebo nie, slová rodina a manželstvo strácajú nielen na Slovensku svoju váhu. Na túto tému bolo urobených už množstvo výskumov a všetky sa zhodujú v jednom: rapídne klesá počet sobášov, naopak, neprestajne stúpa počet rozvodov, s čím súvisí aj počet detí narodených mimo manželstva. Štatistov zaujíma počet narodených detí, ale to, do akých rodín sa deti rodia, je už druhoradé.

Možno si to viacerí neuvedomujeme, no s krízou rodiny a manželstva narastá - súvisí aj celková kríza našej spoločnosti. V posledných rokoch čelíme v médiách vlne povrchnej zábavy, bezduchosti a banalizovaniu tradičných hodnôt. To všetko vnímame my, naše deti a hoci si to neradi priznávame, to, čo vidíme, čítame a počúvame, nás do značnej miery ovplyvňuje. Ovplyvňuje to výchovu našich detí, náš vzťah k sebe samým, k svojim blízkym a napokon aj vzťahy k iným ľuďom. Tak, ako kríza v rodine vie ovplyvniť našu spoločnosť, dokáže ovplyvniť aj našu kultúru či ekonomické prostredie. Nie nadarmo sa ozývajú hlasy, že táto ekonomická kríza ide ruka v ruku s krízou hodnotovou, alebo dokonca že je jej dôsledkom.

Ba dokonca môže mať dnešná ekonomická kríza svoje korene aj v kríze rodín, ktorú neprežívame len my na Slovensku, ale určite sa s tým stretávajú i v iných krajinách. Naše každodenné zabezpečovanie životných nutností v tejto náročnej dobe mení rodinné a vzťahové hodnoty na hodnoty materiálne (jedno uprednostňuje na úkor druhého). Osobný prospech je nám prednejší ako prospech spoločenstva, v ktorom žijeme.

Preto sme sa rozhodli venovať aktuálne číslo Mostov k rodine téme Krízy v rodinách a jej sanácii. Prinášame Vám pohľad na momentálny stav rodiny a rodinnej politiky na Slovensku. Dočítate sa o práci s rodinami v kríze a nových formách práce v tejto oblasti. Načrtávame aj možné stratégie rozvoja rodinného prostredia a východiská pre rodiny v kríze, napríklad prostredníctvom rodinných súdov, ktoré sa po viac ako 11 rokoch dočkali svojho vzniku aj na Slovensku.

Mgr. Tomáš Cehlár

Kontaktné informácie :

REDAKČIA:

SPDDD Úsmev ako dar, Ševčenkova 21, 851 01 Bratislava / **Tel.** 02/63815208/209 / **Email:** mostykrodine@usmev.sk

Web: www.mostykrodine.sk/

Kontakt pre autorov - prispievateľov: Mgr. Tomáš Cehlár, cehlar@usmev.sk /

Marketing-Inzercia: Mgr. Tomáš Cehlár, cehlar@usmev.sk /

Odborný garant-Šéfredaktor: Prof.MUDr. Jozef Mikloško, PhD.

Zástupca šéfredaktora: Andrea Eliášová

Grafická úprava: Tomáš Peciar, www.peciar.info/

Jazyková korektúra: Andrea Eliášová /

Vydávanie odborného internetového časopisu www.mostykrodine.sk sa v roku 2012 realizuje vďaka finančnej podpore Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Vychovávateľia by mali mať supervízie a zážitkové vzdelávanie

S riaditeľkou Detského domova v Topolčanoch PhDr. Vierou Miklášovou hovoríme o práci i výchove v detských domovoch, o niektorých novinkách, chybách i „rezervách“
Jej prednáška na vlaňajšej konferencii k téme vzťahovej väzby v Rajeckých Tepliciach patrila medzi najpútavejšie. Riaditeľka detského domova v Topolčanoch PhDr. Viera Miklášová tejto problematike a svojim zverencom nepochybne rozumie. Možno aj preto, že sama sa v živote musela popasovať s neľahkými situáciami, pozná ich problémy zblízka.

Netají, že spomínaná konferencia ju utvrdila v tom, že napr. psychosociálne výcviky, ktoré pre deti robia v Detskom domove v Topolčanoch, sú správne zvolenou cestou. Podnetné veci a myšlienky z konferencií, ktorých sa zúčastní, pravidelne prináša aj na porady medzi svojich kolegov a spolupracovníkov a oboznamuje ich s nimi, neváha medzi nimi aplikovať aj modelové hry či situácie. „Ja som mala obrovské šťastie v živote na nadriadených. Mala som riaditeľku, ktorá bola pre mňa obrovským vzorom, bola veľmi múdra, sčítaná, bola prirodzená autorita. Stačilo, že sa na nás pozrela a akoby nás prečítala. Preto ako riaditeľka domova mám tiež potrebu byť múdra, odovzdať mojim kolegom veľa informácií. Ľudí vlastne vnímam v dvoch kategóriách, čo sa týka práce: tých, čo to už vedia a tých, čo to ešte nevedia a tým to treba povedať. Mám to v sebe takto uložené. Čiže ten, kto nerobí tú svoju prácu tak, akoby mal, tak koná len preto, že nevie dosť o danej práci, nevie dosť o sebe. Denne sa opieram o psychológiu, aj v domove máme dvoch psychológov a sú pre mňa obrovským zdrojom. Ja svojím kolegom píšem aj smsky, keď prežijem nejaký uvedomovací proces. A keď mi ujdú niekedy nervy a kričím, moje deti v domove mi povedia: „To nie ste vy, pani riaditeľka, to je niekto iný.“ Ale viem, že to nepomáha, lebo ľudia nepotrebujú krik, dokazovanie moci. Svojím kolegom sa však snažím poskytnúť absolútnu slobodu vo vzťahu ku mne, teda viem ich pochopiť, ak potrebujú v práci voľno. Ale keď zasa napríklad chcem, aby prišli v sobotu, tak očakávam, že tu budú, že pochopia túto potrebu,“ priznáva PhDr. Viera Miklášová a pokračuje: „Pre mňa je dôležitým barometrom, ako vychovávajú deti. Niektorí dokážu deťom za hodinu odovzdať viac, ako iný za päť hodín.“ V topolčianskom domove nie sú zriedkavosťou napríklad ani rodinné oslavy, vtedy sa riaditeľka nebráni ani štrngnúť si pohárikmi, lebo podľa nej takmer všetky deti prišli z dysfunkčného alkoholického prostredia. „A ja chcem, aby sa deti naučili-keďže alkohol nevykynožíme-že alkohol je pre ľudí, ale dá sa

používať aj tak, že ľudia vypijú dva deci vína a pritom hrajú na harmonike, spievajú, slušne sa zabávajú. Tie deti to potrebujú zažiť. My sa nemôžeme s nimi rozprávať ako to je a nalievať si za zatvorenými dverami. My predsa žijeme v detskom domove život.“ Pani

riaditeľka Viera Miklášová sa vymyká spomedzi vedúcich detských domovov aj tým, že napríklad podporuje to, keď si zamestnanci domova privedú vlastné deti do práce. „Jedna kolegyňa sa vrátila z materskej, svoju štvorročnú dcérku niekedy nemá kam dať, tak som jej sama navrhla, nech donesie malú do roboty. A deti z domova okolo nej chodia a vidia príklad dobrej matky. Vidia, že dcérke aj hodina zadok, aj ju polúbi. To nie je o výkone, ale deti vidia matku.

Dobrá matku. Kde inde to uvidia? Na ulici? Musíme sa nato pozerať nie krátkodobo, ale koncepčne, čo to deťom dá do života. Určite si to vybavajú aj neskôr v dospelosti a budú sa to snažiť dať svojim deťom, napríklad aj tie oslavy, ktoré videli v domove: meniny, narodeniny, pre mňa je to prirodzené, aj keď viem, že nie vo všetkých domovoch to takto funguje. Deti potrebujú v detskom domove žiť, oni sa tam nepotrebujú cítiť, ako v škole.“ Na otázku, či súhlasí s niektorými odbornými názormi

tvrdiacimi, že vychovávateľia nie sú v domovoch dosť vzdelávaní a nemajú dostatočnú psychohygienu, Viera Miklášová hovorí: „Vzdelanie musí vyplývať z potreby konkrétneho človeka. Ako vychovávateľka musím vedieť, čo chcem, čo mi chýba. Nemyslím si, že vzdelanie je na prvom mieste, čo by naši vychovávateľia mali mať. U mňa na prvom mieste je absolútna úcta k dieťaťu a jeho rodičom. Vzdelanie má byť podľa mňa až na druhom mieste, aby rozumeli symptómom, aby vedeli, že aj maličký

úspech je v domove obrovský úspech, aby nevyhoreli, aby nemali očakávania, že tu teraz vychovávajú ideálne deti, deti. Lebo veľakrát vychovávateľia majú predstavu: zabudnime nato, odkiaľ to dieťa prišlo a vychovajme ho na svoj obraz. A keď sa nám to nedarí, tak nastáva problém. Teda, ja na prvom mieste vidím úctu k dieťaťu, úctu k rodičom a vzdelanie vidím na druhom mieste, inak povedané, vo vnútri musí byť vzťah a „na povrchu“ vzdelanie pre tie deti. Aby som ako vychovávateľka rozumela tomu, čo robím.

Zákon hovorí o supervízii. Supervízia mala byť akoby nadstavbou, lebo sa predpokladalo, že nejaké to vzdelanie (akademické) je už dané. Pre mňa vyšší spôsob vzdelávania je zážitkové učenie, sociálno-psychologické výcviky sú pre mňa tisíckrát hodnotejšie ako akademické, ktoré môžu byť už potom až nadstavbou nad zážitkovým. My totiž fungujeme u nás opačne- najskôr naženieme deti do škôl, potom ich pošleme do praxe, nič nevedia o praxi a potom skúsime vytvoriť akoby nejaký komplex toho, čo by sme im ešte mali odovzdať. Čo nám veľmi chýba a čo ja veľmi závidím Západu, je zážitkové učenie. To naše memorovanie častonikam nevedie, nenecháme deti tvorivo rozmyšľať, ani zamestnancov nenecháme, aby sa zamýšľali nad prácou a povoláním. Myslím si, že naši vychovávateľia by mali mať supervízie a zážitkové učenie. To je to, čo by potrebovali a s čím by sa malo pracovať. Pre mňa je to spôsob, aby sa spojila teória s praxou, lebo len to funguje dlhodobo.“ Viera Miklášová sa netají ani tým, že miluje práve problémové deti, ktorým sa snaží v domove aj u seba doma v rodine, kam ich bráva, odovzdať čosi pozitívne. To, že razí cestu brávania si detí z domovov do rodín vychovávateľov, nie každý z jej kolegov vie prijať či pochopiť. U niektorých sa myšlienka ujala, u iných nie. Ona sama tak robí. Možnože kdesi na začiatku tohto procesu stála skúsenosť, keď jej rodičia takto brávali k nim do rodiny sesternice. „Samozrejme, nie každý deň beriem niekoho domov, nechávam to najčastejšie na deti, oni celkom prirodzene prichádzajú s hláškou: „Pani riaditeľka, už dávno som u vás nebol, nebola, môžem prísť?“ Niektorí kolegovia to odmietajú práve preto, že tvrdia, že sa rozďajú v práci, kým tam sú. Ale V. Miklášová

argumentuje: „Dobre, ale potom sa bavme o výkone a nie o vzťahoch. Človek, ktorý ide pracovať do domova, musí vedieť, že len takto to naplní úlne. Nenúťum kolegov, aby to robili-aby brávali deti domov, ale ja takýto príklad dávam. Tí, ktorí tak robia, majú jednoduchšiu prácu. V. Miklášová nesúhlasí s názorom, že brávaním detí domov „hrozí“ ich pripútanie sa. Podľa nej deti rozumejú situácii, že idú napríklad len na víkend, a mnohé v opačných prípadoch vlastne ani nemajú dôvod „vojst do vzťahov“ s vychovávateľmi. A záverom dodáva: „Ja som sa v tejto oblasti a v tejto práci našla. Mám šťastie, že moja práca je aj môj koníček. Je pre mňa poslaním, chodím sem ako domov. Krásne to vyjadřila moja dcéra, keď som sa jej raz večer pýtala, či ide do roboty, odpovedala: „Detský domov nie je práca, ale život.“ A o tom to presne je, o živote: keď prídem do domova, na nič sa nehrám, nestaviam sa do pozície dokonalého vychovávateľa, ktorý všetko vie, všetkému rozumie. Verím však, že každý má nejaké poslanie a ja sa snažím ponáhať deťom žiť,“ dodáva Viera Miklášová, ktorá sama v 25 rokoch stratila otca, o dva roky matku a neskôr syna.

Andrea Eliášová

„Deti potrebujú v detskom domove žiť, oni sa tam nepotrebujú cítiť, ako v škole“

Oslabenie rodiny v súčasnosti na Slovensku

V definícii rodiny často nachádzame nejasnosti, užitočnú a presnú definíciu rodiny nachádzame v dokumente z konferencie Dialóg civilizácií Svetového verejného fóra (WPF) z roku 2010. Súčasnú oslabenie rodiny u nás môžeme dokumentovať štatistickými údajmi o demografickom správaní obyvateľov Slovenska za posledné dve desaťročia. uvedenom období výrazne poklesla sobášnosť, zvýšila sa rozvodovosť a poklesla pôrodnosť. Nárast podielu detí narodených mimo manželstva je veľmi výrazný. Z výsledkov troch celoslovenských reprezentatívnych sociologických výskumov uskutočnených tímom sociológov vyplýva, že mnohí obyvatelia majú k manželstvu pomerne zložitý a možno i rozporuplný vzťah. Početné zahraničné výskumy poukazujú na pozitívny vplyv religiozity na rodinný život.

Skôr než pristúpime k charakteristike oslabenia rodiny na Slovensku, musíme venovať pozornosť definícii pojmu rodina. Je to potrebné najmä vzhľadom k častým tendenciám označovať ako rodiny rozličné iné formy spolužitia, rozličné „alternatívne životné štýly“ (alternatívne voči rodine založenej na trvalom zväzku muža a ženy). Niektorí autori pritom hovoria o „pluralite rodinných foriem“. Do definovania rodiny sa tak vnášajú nejasnosti.

Užitočnú a presnú definíciu rodiny nachádzame v dokumente z konferencie *Dialóg civilizácií Svetového verejného fóra* (WPF) z roku 2010, s ktorou sa stotožnili i účastníci Moskovského demografického summitu, ktorý sa konal v roku 2011 a zúčastnili sa ho významní vedci, politici, novinári i zástupcovia mimovládnych organizácií zo 65 krajín. Je to táto definícia:

Rodina je základnou jednotkou (základným elementom spoločnosti) s týmito inherentnými charakteristikami:

- Zväzok muža a ženy (podľa článku 16 *Všeobecnej deklarácie ľudských práv* valným zhromaždením OSN 10. Decembra 1948).
- Dobrovoľný charakter vstupu do manželstva.
- Spoločné bývanie manželov.
- Spoločné vedenie domácnosti.
- Vstup do manželstva prostredníctvom procedúry potvrdenia formou štátnej registrácie a / alebo relevantným náboženským obradom.
- Želanie porodiť, socializovať a vychovávať deti. Rodina je tiež *sine qua non* ým predpokladom existencie, reprodukcie a udržateľného rozvoja civilizácií. Matka a otec majú neodcudziteľné a v súlade s ľudskou prirodzenosťou

fundamentálne, prioritné a primárne práva a povinnosti bezprostredne vzdelávať, vychovávať, ochraňovať a zabezpečovať komplexnú duchovnú, morálnu a psychologickú podporu svojim deťom. • Nerozlučnosť manželstva – pôvodný vzájomný zámer manželov zostať spolu do konca života napriek životným ťažkostiam. (Moscow Demographic Summit, Declaration)

Súčasnú oslabenie rodiny u nás môžeme dokumentovať štatistickými údajmi o demografickom správaní obyvateľov Slovenska za posledné dve desaťročia, uvedieme aspoň niektoré:

„Oslabenie rodiny sa prejavuje aj v postojoch obyvateľov Slovenska k manželstvu a k mimomanželskému spolužitiu.“

Tab. 1 Ukazovatele maritálneho správania na Slovensku^{1*}

Ukazovateľ	1990	2010
Počet sobášov	40435	25415
Počet sobášov na 1000 obyvateľov	7,6	4,7
Priemerný vek pri sobáši - muži	25,9	31,9
Priemerný vek pri sobáši – ženy	23,1	28,8
Počet rozvodov	8867	12015
Počet rozvodov na 1000 obyvateľov	1,7	2,2
Index rozvodovosti	21,9	47,3

Tab. 2 Ukazovatele fertilitného správania na Slovensku^{2*}

Ukazovateľ	1990	2010
Živonarodení	79989	60410
Úhrnná plodnosť	2,09	1,40
Podiel živonarodených mimo manželstva (%)	7,7	33,0

Vidíme, že v uvedenom období výrazne poklesla sobášnosť, zvýšila sa rozvodovosť a poklesla pôrodnosť. Nárast podielu detí narodených mimo manželstva je veľmi výrazný. Oslabenie rodiny sa prejavuje aj v postojoch obyvateľov Slovenska k manželstvu a k mimomanželskému spolužitiu. **Z výsledkov troch celoslovenských reprezentatívnych sociologických výskumov uskutočnených tímom sociológov, ktorí v súčasnosti pôsobia na Katedre sociológie Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety vyplýva, že mnohí obyvatelia majú k manželstvu pomerne zložitý a možno i rozporuplný vzťah.** Na jednej strane je len málo takých, ktorí považujú manželstvo za zastarané a malá časť respondentov nesúhlasí s názorom, že manželstvo je zväzok muža a ženy, ktorý by sa mal uzatvárať na celý život.

No na druhej strane sa väčšina prikláňa i k názoru, že „je jedno, či partneri žijú v manželstve alebo nie, hlavne ak im to kľape“, čím stavajú kohabitáciu na jednu úroveň s manželstvom. Z výsledkov týchto výskumov tiež vyplýva, že obyvatelia Slovenska majú veľmi benevolentný postoj ku kohabitáciám i k sexuálnym stykom neplnoletých. Početné zahraničné výskumy poukazujú na pozitívny vplyv religiozity na rodinný život. Aj z výsledkov výskumu religiozity obyvateľov Slovenska, ktorý uskutočnil uvedený tím sociológov, vyplýva, že respondenti, ktorí mali vyššie hodnoty pri ukazovateľoch religiozity mali zodpovednejší postoj k manželstvu, menej benevolentné postoje ku kohabitáciám a k sexuálnym stykom neplnoletých a vyššie hodnoty ukazovateľa zamýšľanej plodnosti, než ako mali respondenti s nižšími hodnotami ukazovateľov religiozity.

Autor štúdie Prof. PhDr. Jozef Matulník, PhD. je sociológ a pôsobí aj ako vysokoškolský pedagóg.

Kontakt: matulnik@vssvalzbety.sk

„Početné zahraničné výskumy poukazujú na pozitívny vplyv religiozity na rodinný život.“

¹ * Štatistický úrad SR

RODINNÁ POLITIKA NA POSILNENIE RODINY

ING. TERÉZIA LENCZOVÁ, CSC.

Rodina je prirodzená, relatívne samostatná bazálna jednotka spoločnosti, so silnou sebaregulačnou schopnosťou. Je založená na celoživotnom manželskom vzťahu muža a ženy. ým poslaním rodiny v spoločnosti je prostredníctvom osobnej lásky rodičov odovzdávať život deťom a vytvoriť priestor na ich fyzický, duševný a duchovný rozvoj. Je to aj priestor na vyvážené vzťahy medzi generáciami. Ak konkrétne rodiny zlyhajú vo svojom základnom poslaní, potrebujú pomoc zvonka, lebo inak vytvárajú sociálne handicapovaných (sociálne deformovaných) jedincov, deti i dospelých. á politika je súbor opatrení, ktoré majú vytvárať rámcové podmienky pre život rodín. Rodiny nie sú ani vlastníctvom, ani sociálnymi pacientmi štátu. Ľudský potenciál, ktorý vzniká a rozvíja sa v rodinách, je vlastne najväčším bohatstvom každej spoločnosti. V súčasnej kultúre - oproti historicky známym formám rodinného spoluzitia - masívne pribudol počet neúplných rodín po rozvoze rodičov. východisko pri rozhodovaní o adresátoch rodinnej politiky považujeme zvoliť ako rozhodujúce kritérium postavenie detí a zodpovednosť rodičov i spoločnosti za ich životnú perspektívu.

1/ Rodina:

Rodina je prirodzená, relatívne samostatná bazálna jednotka spoločnosti, so silnou sebaregulačnou schopnosťou. Je založená na celoživotnom manželskom vzťahu muža a ženy. Štát ju ani nezakladá, ani ju nemôže rušiť. Čím bližšie je konkrétna forma a štruktúra rodinného spoluzitia k podstate rodiny, tým sú sebaregulačné schopnosti rodiny silnejšie. Kvalita prirodzených rodinných vzťahov je zdrojom sebaregulačnej schopnosti rodiny a aj sily spolupatričnosti medzi členmi rodiny. Tieto sily treba na všetkých úrovniach politiky posilňovať! Dokážu divy!

Podstatným poslaním rodiny v spoločnosti je prostredníctvom osobnej lásky rodičov odovzdávať život deťom a vytvoriť priestor na ich fyzický, duševný a duchovný rozvoj. Je to aj priestor na vyvážené vzťahy medzi generáciami a na osobnostné dozretie dospelých členov rodiny: na zodpovedných rodičov a aktívnych občanov. Rodina disponuje útočiskom a vonkajšími stabilizátormi vzťahov, ktoré je potrebné v spoločnosti rešpektovať a posilňovať.

K vnútorným stabilizátorom vzťahov v rodinách patria: vzťah hlbokého priateľstva medzi mužom a ženou; sexuálny vzťah v láske a vzájomnej úcte; prítomnosť detí v rodine; jednota v názoroch na dôležité otázky života a na ciele manželstva; jednota v aktívnom praktizovaní viery; spoločné záľuby a ich rešpektovanie či zdieľanie;

K vonkajším stabilizátorom vzťahov v rodinách patria: spoločné a pokiaľ možno samostatné bývanie; spoločné rozhodovanie o rodinnom rozpočte rodiny, o použití príjmov, o štýle spotreby a štýle života; spoločné trávenie voľného času v rodine.

Príčiny oslabenia stabilizujúcich prvkov v súčasných rodinách: Bez nároku na úplnosť spomeniem

- nízka pripravenosť mládeže na prirodzenú potrebu zodpovednosti a obetavosti v rodinnom živote,

- niektoré oparenia štátu, ktorými štát vo vzťahu k deťom supluje úlohu rodiny.

Ak konkrétne rodiny zlyhajú vo svojom základnom poslaní, potrebujú pomoc zvonka, lebo inak vytvárajú sociálne handicapovaných (sociálne deformovaných) jedincov, deti i dospelých. Tí sa môžu stať vážnou sociálnou a ekonomickou záťažou pre svoje okolie a spoločnosť. A tiež istým ohrozením demokracie, lebo na zvládnutie nahromadeného množstva sociálne handicapovaných občanov spravidla nestačia demokratické metódy spravovania spoločnosti. Musia nastúpiť aj donucovacie prostriedky, sankcie, prevýchova.

2/ Rodinná politika:

Od vlády Ottu von Bismarcka v 18. stor. sa datuje **vznik systematických zásahov štátu do oblasti rodín na posilnenie realizácie ich kompetencií, funkcií a výkonov dovnútra i pre spoločnosť**. A dnes ešte stále nie sme na konci s hľadaním optimálnych spôsobov, ako rodinu v

kultúrno-vzdelávacích na úrovni štátu, ktoré majú vytvárať rámcové podmienky pre život rodín. Cieľom je, aby v konkrétnej spoločenskej a ekonomickej situácii dokázali rodiny plniť svoje prirodzené funkcie, kompetencie a výkony

- dovnútra i voči spoločnosti. K týmto rámcovým opatreniam štátu je potrebné delegovať v duchu subsidiarity právomoci - a k nim aj legislatívne a ekonomické podmienky - aj na občiansku úroveň: úroveň samosprávnych orgánov, mimovládnych a cirkevných inštitúcií, ktoré pracujú v prospech posilnenia výkonnosti rodín a ich členov - najmä ohrozených konkrétnych rodín. Rodinná politika nie je totožná so sociálnou politikou. Obidve politiky majú svoje vlastné ciele i svojich adresátov. Majú však spoločný prienik: v celi uchrániť rodiny od chudoby a rozvratu.

Je potrebné zdôrazniť, že rodiny nie sú ani vlastníctvom ani sociálnymi pacientmi štátu, ako sa táto predstava od čias komunizmu stále vracia. Naopak: štát rodinám vďačí za ich nezastupiteľné výkony pre spoločnosť a pre jej budúcnosť. Preto **štát má byť v službách rodinám** tým, že vytvára rámcové podmienky, aby sa prácou v právne usporiadanej spoločnosti dokázali postarať o seba a o svoju budúcnosť.

Čo prinášajú intaktné, vzťahovo zdravé rodiny spoločnosti?

V stručnosti môžeme vymenovať aspoň niektoré prínosy:

- **V oblasti ekonomickej** je rodina základom prosperity spoločnosti. Potreba užiť rodinu je totiž silnou motiváciou pre ekonomickú činnosť občanov a občanok, pre rozvoj podnikania. Každá rodina v sebe zjednocuje dynamiku potrieb, ekonomických záujmov, vyvolaných potrebami, schopnosť sporivosti vzhľadom na ohraničené zdroje rodiny v rodinnom rozpočte v porovnaní s aktuálnymi potrebami. Kúpna sila obyvateľstva „je nesená“ najmä kúpnu silou rodín. Je relatívne stabilná, čo do objemu a čo do štruktúry flexibilná. Tým je pozitívnou výzvou pre ekonomické subjekty a pre rozvoj ekonomiky. Rodiny sú nezanedbateľnou silou aj v oblasti stavebných investícií. Rodiny majú schopnosť racionálne sa rozhodovať aj pre nehmotné investície, medzi

ktoré na prvom mieste patrí ochota prijať deti a investovať do ich rozvoja. Nezanedbateľná je aj vnútorodinná a medzirodinná solidarita v podobe vzájomnej pomoci. V tomto zmysle je **rodina prvotnou záchrannou sociálnou sieťou**.

- **Ľudský potenciál**, ktorý vzniká a rozvíja sa v rodinách, je vlastne najväčším bohatstvom každej spoločnosti. Kvalita rodinných vzťahov je prameňom socializácie detí i dospelých. Odovzdávanie kultúrnych a duchovných hodnôt v rodinách je obohatením spoločnosti a podstatným zdrojom kohézie spoločnosti. Lebo spoločnosť spájajú hodnoty a informácie, nielen štátna správa so všetkými jej politickými, kultúrnymi a ekonomickými atribútmi.

- V oblasti **demografickej** sú rodiny zodpovedné za obnovu generácií a za priaznivú vekovú štruktúru obyvateľstva (z hľadiska budúcnosti).

- Vo vzťahovo zdravých rodinách sa darí aj fyzickému **zdraviu** ich členov. To dosvedčujú výsledky viacerých výskumov, najmä výskumy v USA. Genofond národa sa utvára v rodinách. Je v záujme štátu a celej spoločnosti, aby genofond celého spoločenstva národov na Slovensku bol zdravý. Všetky vymenované prínosy rodín, bez nároku na úplnosť, sú zdrojom nádeje na budúcnosť každej spoločnosti. Sú najmä prameňom perspektívy detí a mládeže. Tá je najmä vo vzťahovo zdravých rodinách v celoživotnom manželskom spoluzití.

3/ Niektoré výzvy pre rodinnú politiku na Slovensku v súčasnosti:

Skupina odborníkov a odborníček z mimovládnej sféry na svojom stretnutí 14. novembra 2011 vytipovala tieto výzvy pre rodinnú politiku na Slovensku v súčasnosti:

- Alarmujúce demografické ukazovatele v Európe i na Slovensku a ich predpokladané dôsledky.

- Problémy spojené s bývaním mladých rodín sú obrovské, katastrofálna je najmä finančná situácia mladých ľudí (ich špecifická nezamestnanosť, zadlženosť) a ich rodín.

- Rodiny si potrebujú zvýšiť svoju relatívnu autonómiu voči plošným opatreniam a vplyvom rôznych štátnych politík, pokiaľ vytvárajú nejaké negatívne (pôvodne neplánované) druhotné dopady na rodiny.

- Je potrebné súrne posilňovať

výchovné zručnosti rodičov, aby dobre pripravili svoje deti v súčasnej kultúre na ich životné roly v manželstve a v rodine. Je to prevencia v prospech vzniku budúcich funkčných a stabilných rodín.

- Hľadať účinné formy ochrany detí a mládeže pred nepravdivosťou informácií v médiách, pred vznikom závislostí rôzneho druhu a pred manipuláciou rôzneho druhu.

- Súrne treba rozšíriť terénnu prácu s dysfunkčnými rodinami z pozície rôznych akreditovaných inštitúcií (štátnych, samosprávnych, cirkevných a mimovládnych).

- Je potrebné rozvíjať podporu štátu a neštátnych inštitúcií náhradnej rodinnej starostlivosti.

4/ Závery pre budovanie rodinnej politiky na Slovensku:

Kompetencia štátnej rodinnej politiky má svoje hranice.

Štát má byť rodinám k dispozícii ako služobník. Nie je však jediným partnerom spolupráce s rodinami v ich zodpovednosti. V demokratickej spoločnosti je a musí byť viacero úrovní. Je potrebná i rodinná politika na komunálnej úrovni. Na tejto úrovni je možné zapojiť samosprávne i neštátne subjekty na prácu s rodinami, lokálne podnikateľské subjekty a rodiny samotné. Je to (svojho druhu) rodine priateľský „okrúhly stôl“ spolupracujúcich subjektov.

Prínos?

- Opatrenia komunálnej rodinnej politiky sú transparentnejšie a adresnejšie vzhľadom na adresátov a na ich konkrétne potreby.

- Je možné viac zapojiť občanov a lokálne podnikateľské subjekty do rôznych projektov, ktoré budú priaznivé voči rodinám. Využije sa tak bohatstvo pozitívnej sociálnej energie občanov a občanok, inými slovami „sociálny kapitál“ (Putnam, Róbert).

Pre vznik budúcich rodín treba posilniť výchovné prostredie v rodinách i v školách a partnerskú spoluprácu rodiny a školy. Permisívna sexuálna výchova nie je predpokladom vzniku budúcich vzťahovo zdravých rodín, skôr je v tomto smere

„Rodinná politika nie je totožná so sociálnou politikou. Obidve politiky majú svoje vlastné ciele i svojich adresátov. Majú však spoločný prienik: v celi uchrániť rodiny od chudoby a rozvratu. „

aspoň niektoré:

- extrémne hodnotenie vlastnej slobody, egoizmus,

- konzumný spôsob života, ktorý oslabuje pôsobenie vnútorných stabilizátorov v rodinách,

- neschopnosť komunikácie a vedenia dialógu v rodinách,

- rezignácia na hodnotu inštitúcie manželstva,

neustále sa meniacom svete posilniť v jej prirodzenej schopnosti: tou je byť zázemím a rozvojovým prostredím pre svojich členov a zdravou stavebnou jednotkou spoločnosti.

Rodinná politika je súbor opatrení - pokiaľ možno čím vnútorne konzistentnejší súbor opatrení - legislatívnych, inštitucionálnych,

kontraproduktívna. Na školách na Slovensku je od roku 1998 prítomná „nadpredmetová“ problematika *Výchova k manželstvu a rodičovstvu*. Tú treba posilniť.

Adresáti rodinnej politiky

Podľa názvu je adresátom rodinnej politiky rodina, ako sme ju vyššie definovali ako prirodzený stavebný prvok spoločnosti. Súčasná kultúra

Za východisko pri rozhodovaní o adresátoch rodinnej politiky považujeme zvoliť ako rozhodujúce kritérium postavenie detí a zodpovednosť rodičov i spoločnosti za ich životnú perspektívu. Sloboda rodičov zvoliť si spolužitie podľa vlastnej predstavy nemá prioritu

„Ak si dospelí ľudia zvolia vzťah, ktorý spoločnosť hodnotí ako pre deti v určitom ohľade nepriaznivé prostredie, potom nemôžu štátu zazlievať, že ich nezahrnie (neberie) ako adresátov rodinnej politiky.“

v tomto smere prináša mnohé kontroverzné a v konečnom dôsledku pre prirodzenú inštitúciu rodiny nie „friendly“ postoje a riešenia.

V súčasnej kultúre - oproti historicky známym formám rodinného spolužitia - masívne pribudol počet neúplných rodín po rozvoze rodičov. V nich deti žijú väčšinou s osamelou matkou a chýbajúci partner sa nespomína v dobrom. Zosnulý rodič je naopak ďalej prítomný v láskyplných spomienkach. Sú tu novozaložené rodiny s deťmi pôvodných rodičov po rozvoze a nové spoločné deti. Pribudlo mnoho partnerov bez právneho základu a verejného deklarovania ochoty prevziať záväzok za druhého partnera/partnerku a za potenciálne deti v trvalom vzťahu (kohabitácie, voľné spolužitia). Aj spolužitia mužov a žien, orientovaných na vzťah s partnerom/partnerkou rovnakého pohlavia, ak jeden z nich má zodpovednosť za deti, sa tiež usilujú o používanie ochrannej

pred potrebou detí žiť v úplnej rodine s obidvomi rodičmi. Deti sú viac zraniteľné!

Ak si dospelí ľudia zvolia vzťah, ktorý spoločnosť hodnotí ako pre deti v určitom ohľade nepriaznivé prostredie, potom nemôžu štátu zazlievať, že ich nezahrnie (neberie) ako adresátov rodinnej politiky. Rámcovým ustanovením o sociálnej ochrane a sociálnej pomoci ich zverí sociálnej politike lokálnych či regionálnych orgánov. Pre nich sa sociálne nič nezmení, ale odstráni sa zmätok v pojmoch, ktorý je pre deti a mládež ohrozením. Je potrebné poznať podľa výsledkov výskumov, čo prinášajú deťom nové formy „kvázi“ rodinného spolužitia.

Čo prinášajú deťom nové formy kvázi rodinného spolužitia?

- Celoživotné spolužitie mužov a žien v manželstve je pre deti optimálnym

prostredím a je odovzdávaním modelu rodiny, ktorý má budúcnosť.

- Spolužitie slobodných matiek s dieťaťom/s deťmi, akokoľvek môže byť láskyplné, odovzdá deťom model rodiny bez otca, čo je veľmi veľkou stratou pre ich budúcnosť.
- Voľné spolužitia partnerov negarantujú deťom, že jeden z rodičov nevypadne z ich života. A v týchto spolužitiach, podľa výsledkov výskumov, je prítomného viac násilia, ako v manželských rodinách.
- Spolužitia partnerov rovnakého pohlavia s deťmi nie sú spôsobilé odovzdať deťom model správania chýbajúceho rodiča.

Ing. Terézia Lenczová, CSc. je dlhoročnou predsedníčkou Slovenskej spoločnosti pre rodinu a zodpovedné rodičovstvo. Je autorkou početných odborných článkov i publikácií, zaslúžila sa za zorganizovanie mnohých odborných konferencií a seminárov na tému rodiny a zodpovedného prístupu k rodičovstvu. Veľmi významnú úlohu zohrala pri metodickkej i obsahovej podpore interdisciplinárneho predmetu *Výchova k manželstvu a rodičovstvu*, ktorý je rozšírený na slovenských základných školách. Medzi jej podnetné počiny patrí aj vydanie knihy *Ako to povieme našim deťom*. V r. 2009 (na XI. ročníku konferencie *Vyber si život*) jej udelili cenu Antona Neuwirtha za ochranu života (spolu s manželom).

Kontakt: family@slovanet.sk

Chcem čítať tlačенý časopis Mosty k rodine?

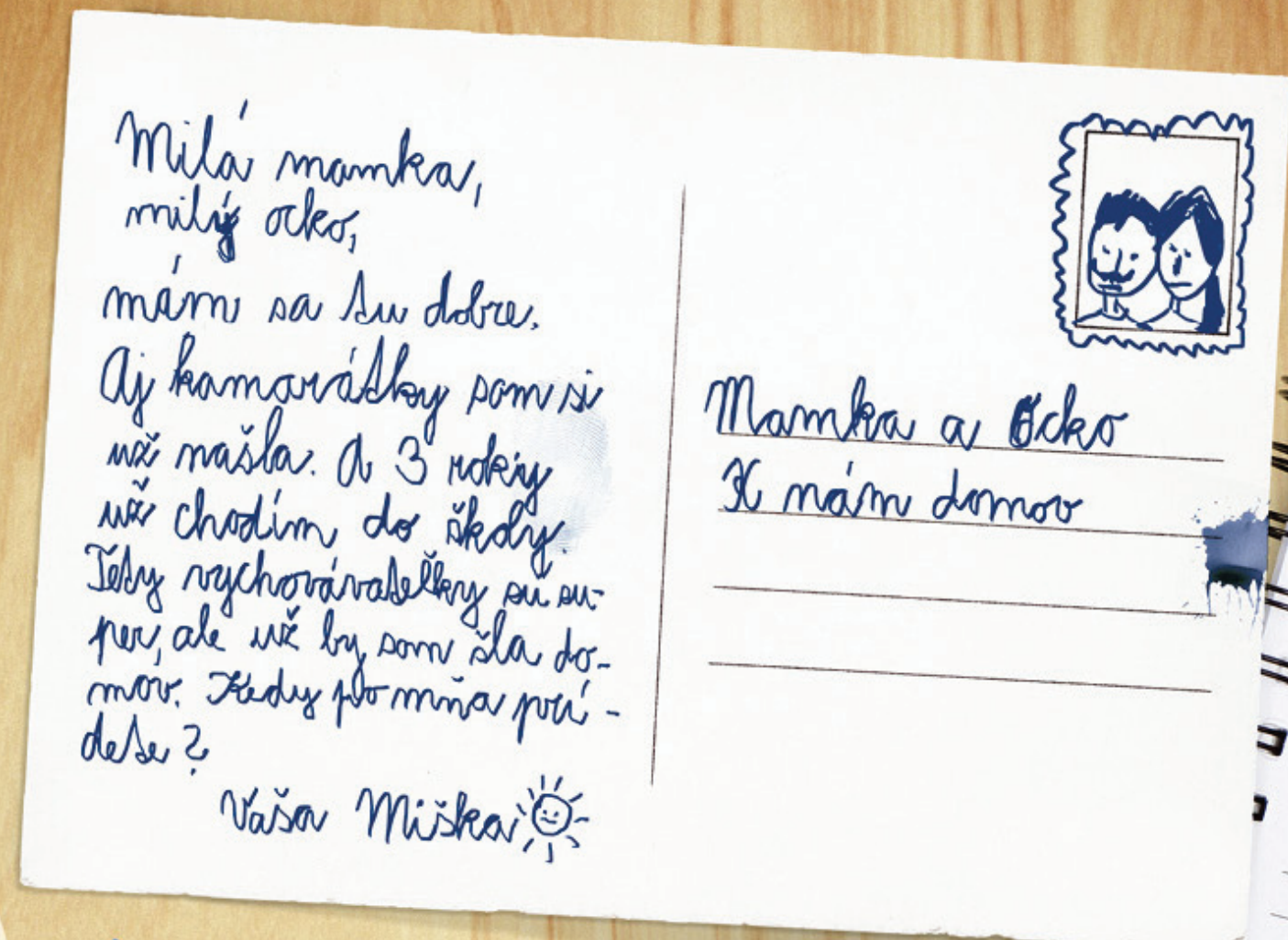
• áno   • nie

Zapojte sa do nášho prieskumu aj Vy:

Prejdi na dotazník

Od čitateľov sme dostali viaceré otázky na to, či existuje tlačенá verzia časopisu *Mosty k rodine*. A preto sme sa rozhodli urobiť tento malý prieskum, či má zmysel robiť tento časopis aj v tlačenej podobe.

A zaujíma nás aj to, či by ste boli ochotný zaplatiť za tento časopis a popripade si jeho odoberanie aj predplatiť. Za vaše odpovede Vám vopred ďakujeme.

Už 30 rokov sa snažíme, aby deti bez rodičov neostali bez pozornosti.

Darujte deťom 1€. Pošlite SMS v tvare DMS medzera USMEV na číslo 877.

Úsmev ako dar
...aby každé dieťa malo rodinu

ČO DNES ROBÍ CIRKEV PRE RODINY TRI OTÁZKY PRE NITRIANSKEHO BISKUPA MONS. VILIAMA JUDÁKA

Akým výzvam dnes predovšetkým čelí Cirkev v oblasti pastorácie? Ktoré témy v oblasti rodiny považuje Cirkev na Slovensku za najdôležitejšie?

Výzvy alebo signály pre Cirkev vychádzajú z vlastného pozorovania a poznania vývinu a zmien veriacich v osvojovaní a prežívaní stálych morálnych hodnôt Desatora a Kristovho evanjelia. Cirkev vlastnými nástrojmi spoznáva: ľahostajnosť a vlažnosť k duchovným hodnotám, neznalosť cirkevných kritérií, uprednostňovanie egoizmu, hmotárstva, lacnej úspešnosti... Oblast rodiny? To sú predovšetkým deti a mládež (deti ako Boží dar), výchova k ľudskosti a zbožnosti,

zariadení, z cirkevného života, motivované záujmami i vekovými kategóriami. Aktívne v našej diecéze pôsobí „Rodinné spoločenstvo“, ako aj Centrum pre rodinu, ktoré organizuje aj s inými inštitúciami „Deň rodiny“. Príťažlivé a hodnotné sú, v tomto smere, projekty na prípravu do manželstva Univerzitného pastoračného centra v Nitre a Trenčíne. Tiež dobrú odozvu majú víkendové stretnutia snúbencov- ako príprava na uzatvorenia manželstva. Venujeme tiež primeranú pozornosť tým, ktorým sa rozpadlo manželstvo. V tomto roku organizujeme pre nich v jeseni duchovné cvičenia. Teším sa zo všetkých aktivít, lebo prispievajú k posilňovaniu viery a lásky konkrétnymi skutkami a prejavmi.

primárnu realizáciu každého človeka, moderný svet uprednostňuje zisk, kapitál, prestíž. Zamieňa sa nástroj za cieľ. Predsa cieľom a zmyslom rodiny je existenčná istota, ochrana, vzájomná výchova k hodnotám, láska ako princíp rodinných vzťahov. Biblický model rodiny nestratil na hodnote a perspektíve, iba sa spochybňuje. Tmelom rodiny bola, je a bude nezištná láska, ľudskosť, vzájomná úcta a podpora – a prítomnosť Boha. Takú rodinu nenahradí nijaký moderný model spolužitia.

Ďakujeme za rozhovor.

Andrea Eliášová

„Tmelom rodiny bola, je a bude nezištná láska, ľudskosť, vzájomná úcta a podpora – a prítomnosť Boha.“

rast kresťanského sebedomia a charakteru, usporiadanie vedomostí, jednota viery, vedy a života, poznanie dobra a zla – a krásy. Vernosť manželská a solidárnosť rodiny. Kríza rodiny je krízou autority – aj v Cirkvi samej. Za aktuálnu úlohu považujem povinnosť postaviť sa otvorene proti „diktátu“ virtuálnej mediálnej kultúry, proti ideám a idolom „zvráteného manželstva“. Pritom sa treba orientovať na duchovnú a náboženskú výchovu mládeže nie ako obranný proces, ani ako alternatívu, ale ako živý, dejinami overený model kresťanského života aj v modernej dobe a v rodinách a v škole na neustály návrat ku kresťanskej tradícii a k dejinám Cirkvi a národa.

Na ktoré projekty, ktoré sa vám s rodinami už vo vašej diecéze podarilo uskutočniť, ste hrdý? Ktoré vás osobitne tešia?

Činnosť „s rodinami a pre rodiny“ vychádza z konkrétnych potrieb farností a cirkevných škôl, sociálnych a charitatívnych

Dnes sa často píše a hovorí o tom, že slovenské rodiny trpia častými rozvodmi, odchodmi časti členov rodiny do zahraničia za prácou, ale aj nezamestnanosťou. Ani demografické ukazovatele a štatistiky nie sú priaznivé. Akými formami stmelovať rodiny v tejto dobe? Skúste ako duchovný pastier poradiť...

Všetko, čo hovoríte o slovenskej rodine, je pravda. Boľavá, ale liečiteľná. Lenže rodinu tvoria predovšetkým manželia a následne: deti. Manželstvo ako sviatosť, ako dobrý predpoklad zdravej rodiny stráca svoju duchovnosť, prevažuje mienka (nie presvedčenie) o manželstve ako dohovorení občianskom zväzku. Je to výsledok liberalistických ideí, neviazanej slobody, autonómnosti moderného človeka, uplatňovanej na najstaršej inštitúcii ľudstva – na rodine, ktorá sa nechce považovať za základ spoločného života a za priestor usporiadaného života detí. Ak socializmus považoval prácu za

Mons. Viliam Judák je nitriansky diecézny biskup. Narodil sa 9. novembra 1957 v Harvelke na Kysuciach. V r. 1980-1985 študoval teológiu v Bratislave. Za kňaza bol vysvätený 16. júna 1985 v Nitre. V pastorácii ako kaplán pôsobil v Nitre a v Drietome, kde bol aj správcom farnosti do r. 1990. V tomto čase postgraduálne študoval na Bohosloveckej fakulte v Bratislave, kde získal r. 1991 doktorát posvätnéj teológie. Dňa 1. septembra 1990 bol menovaný za prefekta Kňazského seminára sv. Gorazda v Nitre a 18. októbra 1991 za cirkevného sudcu. Od r. 1990 prednáša cirkevné dejiny na RKCMBF UK v Bratislave a na Teologickom inštitúte v Nitre. V r. 1991-2005 tiež pôsobil aj na Vysokej škole pedagogickej v Nitre, na Katedre etiky a katechetiky (dnes Univerzita Konštantína Filozofa). Dňa 1. júla 1993 bol menovaný za docenta Cyrilometodskej bohosloveckej fakulty UK v Bratislave. V r. 1995-1998 bol aj prodekanom spomínanej fakulty.

ZÁSADY A VÝCHODISKÁ PRÁCE S RODINOU PRI JEJ SANÁCI

Mgr. Andrea Hudečková, SPDDD Úsmev ako dar

Abstrakt :

Príspevok sa venuje téme práce s rodinou, z ktorej bolo vyňaté dieťa, alebo v ktorej vyňatia dieťaťa hrozí. Vysvetľuje základné zásady a východiská uplatňované pracovníkmi Spoločnosti priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar pri terénnej sociálnej práci a sociálnom poradenstve. Poukazuje na kľúčový význam sociálnej diagnostiky pre splnenie cieľa sanácie rodiny. Zdôrazňuje najmä význam tímovej práce a komplexného prístupu pri obnove, posilňovaní a rozvoji rodičovských zručností rodičov tak, aby zotrvanie alebo návrat dieťaťa do rodiny bol bezpečný. Uvádza tiež osvedčené formy a postupy práce sociálnych pracovníkov.

Spoločnosť Priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar sa intenzívne venuje práci s biologickou rodinou najmä od roku 2007. V rámci terénnej sociálnej práce sa našou cieľovou skupinou stávajú rodiny, z ktorých bolo maloleté dieťa vyňaté na základe rozhodnutia súdu alebo rodiny, v ktorých hrozí vyňatie dieťaťa.

Základným východiskom našej práce je význam rodiny pre dieťa a jeho zdravý vývin. Rodina predstavuje emočne najprirodzenejšie prostredie človeka. V rodine sa ľudia (dospelí i deti) učia emócie prijímať aj dávať a dobre fungujúca rodina predstavuje pre človeka ostrov bezpečia, pozitívnych citov, vzťahov a istoty. Dieťa je neustálou súčasťou rodiny a opačne a pri akejkoľvek zmene u jedného člena rodiny, nastáva zmena v celom systéme rodiny. Podľa zistení výskumu *Ohrozená rodina na Slovensku - analýza kontextu vyňatia detí z prirodzeného prostredia v rokoch 2006 – 2010*, ktorý realizovala naša spoločnosť v spolupráci s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, Inštitútom ochrany práv dieťaťa a rodiny Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave, najčastejším dôvodom vyňatia detí z rodiny zo strany rodičov bolo zanedbávanie starostlivosti o dieťa, strata bývania, alkoholizmus otca, alkoholizmus

V rodine sa ľudia učia emócie prijímať aj dávať a dobre fungujúca rodina predstavuje pre človeka ostrov bezpečia, pozitívnych citov, vzťahov a istoty.

matky, nezvládnutie zdravotného stavu dieťaťa a strata zamestnania rodičov. **Hĺbková analýza príčin vyňatia detí z rodiny teda vypovedá skôr o nedostatočne rozvinutých sociálnych a výchovných zručnostiach a osobnostných limitoch rodičov vyňatých detí než o vyslovene sociálnej patológii v rodine (ako psychické či fyzické týranie, alebo sexuálneho zneužívanie).**

Medzi najzávažnejšie fakty výskumu patrí aj to, že až v 56

% (trend z minulého sledovaného obdobia zachovaný) má dieťa podľa pracovníkov ÚPSVaR šancu vrátiť sa do biologickej rodiny.

Predpokladom stabilizácie ohrozených rodín je pritom systematický a tímový proces sociálnej práce s rodinou, ktorý vychádza z dôkladnej sociálnej diagnostiky a účelnými intervenciami obnovuje a stabilizuje rodinnú rovnováhu, posilňuje životné a rodičovské zručnosti, uschopňuje rodičov k zodpovednému prevzatiu svojich rodičovských rolí. Pri návrate dieťaťa do pôvodnej rodiny je potom potrebné zabezpečiť podpornú sieť pre rodinu, aby sa predišlo zopakovaniu situácie, ktorá bola dôvodom vyňatia.

Našími prioritami v práci s biologickou rodinou sú úprava rodinných pomerov, podpora vykonávania a rozvoj rodičovských zručností, podpora obnovenia funkcie rodiny, úprava vzťahov medzi rodičmi a medzi rodičmi a deťmi, rozvoj schopností riešiť záťažové životné situácie so zameraním na predchádzanie sociálno -patologickým javom. **Osvedčeným prvkom** pri napĺňaní týchto priorit je aktívna spolupráca s ÚPSVaR, mestskými a obecnými úradmi, školami, cirkvami a s detským domovom alebo krízovým strediskom, fyzickou osobou, v ktorej dočasnej starostlivosti sa maloleté dieťa nachádza na základe rozhodnutia súdu.

Osvedčené formy práce:

- Individuálne poradenstvo a terénna sociálna práca realizované v prirodzenom domácom prostredí rodiny alebo v zariadení na výkon rozhodnutia súdu prípadne v prostredí fyzickej osoby, ktorej bolo maloleté dieťa dočasne zverené,
- individuálna a skupinová práca s deťmi a ich rodičmi počas pobytov
- ambulantná individuálna práca s deťmi a ich rodinami v prostredí usporiadanom, utvorenom a usporiadanom na výkon opatrení podľa zákona NR SR č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- koordinačné stretnutia podporného tímu okolo rodiny
- rodinná skupinová konferencia: vypracovanie plánu práce s dieťaťom a jeho rodinou

Autorka príspevku Mgr. Andrea Hudečková je psychologička a metodička programu PRIDE, pracuje v organizácii SPDDD Úsmev ako dar.

Kontakt: hudekova.andrea@gmail.com

Zacielte Vašu reklamu na odborníkov.

Mosty k rodine je nový internetový časopis o sociálnej práci pre rodiny a deti. Venuje sa témam ako biologická rodina, náhradné rodičovstvo, ústavná starostlivosť, detská výchova, vzdelávanie atď.

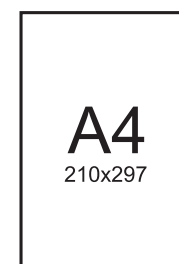
Časopis nájdete na

www.mostykrodine.sk

Prečo inzerovať v našom časopise? Sme moderný odborný časopis pre širokú škálu čitateľov do ktorej patria všetci rodičia, náhradní rodičia, pracovníci detských domovov a domov sociálnych služieb, odborníci z oblasti práce pre rodiny a deti, sociálni pracovníci, zamestnanci rôznych štátnych a miestnych inštitúcií.

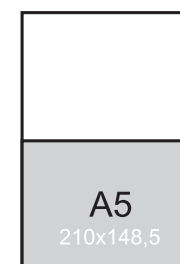
•Každé vydané číslo čítalo priemerne **1300 návštevníkov**

Možnosti inzercie:

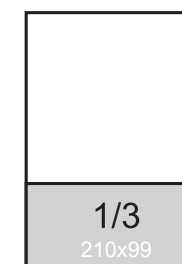
Celá strana
Farebná inzercia

120,- €

1/2 strany
na výšku/na šírku
Farebná inzercia

80,- €

1/3 strany
na výšku/na šírku
Farebná inzercia

50,- €

Rozmer inzercie vieme prispôbiť Vaším požiadavkám.

Množstevné zľavy:

2 opakovania - 5% zľava
3 opakovania - 8 % zľava
4 opakovania - 12% zľava

Stornopoplatok je 30% z ceny inzercie do 2 týždňov od uzávierky.

Presná pozícia +10%

Technické parametre:

Grafiku posielajte vo formáte .pdf alebo .jpg. Odporúčame minimálne rozlíšenie 150 dpi.

Inzerciu Vám vieme aj graficky pripraviť. Cena dohodou.

- ♦ Všetky uvedené ceny sú s DPH. Úsmev ako dar no nie je platcom DPH.
- ♦ Faktúra za inzerciu je vystavovaná po jej uverejnení s termínom splatnosti 7 dní.
- ♦ Od prvoinzerentov požadujeme zálohovú platbu vo výške 100 % so splatnosťou totožnou s termínom uzávierky.
- ♦ Kalkulácie pre všetky iné formáty a formy inzercií vám zašleme na požiadanie.

Poštová adresa: Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, Ševčenkova 21, 851 01 Bratislava

IČO: 173 165 37

DIČ: 2020919615

č.ú.: 4040 029105/3100

Kontaktná osoba: Mgr. Tomáš Cehlár

Tel./fax: 02 /638 15 208-9

e-mail: cehlar@usmev.sk

Rodina bez domova verzus zariadenia núdzového bývania

PaeDr. Ivona Hološová

Abstrakt: Do roku 2008, kým sa do platnosti dostal zákon o soc. službách 448/2008 Z. z., fungovali tzv. „DOR“ - Domovy pre osamelých rodičov, ktoré boli určené pre osamelé matky a otcov, podľa platného zákona o sociálnej pomoci. V nasledujúcom roku vyšiel zákon o soc. službách 448/2008 Z. z., ktorý už umožňoval prijať rodinu do zariadenia nerozdelenú, tzn. oboch rodičov a deti. Viacúčelové zariadenie Dorka n. o. – Centrum pre obnovu rodiny v Košiciach je výnimočné niekoľkými špecifickými službami. V poslednom období sa rozbiehajú rôzne projekty vo viacerých mestách na Slovensku, na základe ktorých by mali vzniknúť ďalšie podobné zariadenia.

Príbeh z reálneho života, akých by sme našli nemálo: Pán Kuchár prišiel o prácu a zanedlho aj o podnájom, v ktorom žil so svojou rodinou. Päťčlenná rodina ostala na ulici, bez bytu, bez domova. Čo s ňou bude ďalej?

Do roku 2008, kým sa do platnosti dostal zákon o soc. službách 448/2008 Z. z., fungovali tzv. „DOR“ - Domovy

pre osamelých rodičov, ktoré boli určené pre osamelé matky a otcov, podľa platného zákona o sociálnej pomoci č. 195/1998 Z. z. Aj keď bolo možné prijať do domova aj osamelých otcov, zvyčajne v nich žili hlavne osamelé matky. Riešenie bývania pre rodinu Kuchárových by mohlo byť nasledovné: Pani Kuchárová si nájde bývanie v domove pre osamelých rodičov a pán Kuchár by mohol požiadať o bývanie v útulku. Situácia napriek „vyriešeniu“ problému s bývaním bola však v mnohých prípadoch pre rodinu značne nepriaznivá. **Nie každé mesto má aj DOR, aj útulok – preto sa stávalo, že matka s deťmi žijúca v domove pre osamelých rodičov bola vzdialená od útulku, kde žil otec- manžel, aj desiatky kilometrov. Rodinu takto dovtedy fungujúci sociálny systém rozdelil.**

Lady sa pohli

Medzi prvými zariadeniami, ktoré prijímali rodinu ako celok (oboch rodičov a ich deti) bola od roku 2007 košická Dorka n. o., aj keď v tom čase bol ešte platný zákon o sociálnej pomoci č. 195/1998, ktorý upravoval podmienky a ciele poskytovateľov pomoci v zariadeniach „DOR“ (z tohto názvu pochádza skrátené pomenovanie „dorka“). V nasledujúcom

roku 2008 vyšiel zákon o soc. službách 448/2008 Z. z., ktorý už umožňoval prijať rodinu do zariadenia nerozdelenú, tzn. oboch rodičov a deti.

Celá rodina pod jednou strechou

Unikátne zariadenie Dorka n. o. fungujúce v Košiciach - ojedinelé svojho druhu v strednej Európe, v jednej budove sústreďuje:

- zariadenie núdzového bývania (ZNB)
- útulok
- domov na polceste
- krízové stredisko

Podľa uvedeného zákona o soc. službách 448/2008 Z. z. sa zariadeniami núdzového bývania zaoberá § 29, v ktorom sa uvádza, že „zariadenie poskytuje sociálnu službu fyzickej osobe, na ktorej je páchané násilie, fyzickej osobe, ktorá je obeťou obchodovania s ľuďmi, *osamelej tehotnej žene a rodičovi alebo rodičom s deťmi, ktorí nemajú zabezpečené ubytovanie, alebo nemôžu z vážnych dôvodov užívať bývanie* a fyzickej osobe, ktorá dovŕšila dôchodkový vek alebo ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby a nemá zabezpečené ubytovanie alebo nemôže z vážnych dôvodov užívať bývanie. V ZNB je teda poskytované ubytovanie na určitý čas, sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov. Taktiež sa tu utvárajú podmienky na prípravu stravy, výdaj stravy alebo výdaj potravín, vykonávanie nevyhnutnej základnej osobnej hygieny, pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva a záujmovú činnosť. Viacúčelové zariadenie Dorka n. o. – Centrum pre obnovu rodiny v Košiciach je výnimočné aj ďalšími špecifickými službami. Poskytuje klientom tzv. pracovnú terapiu, možnosť psychologického poradenstva (psychológ je k dispozícii klientom každý pracovný deň), kurzy varenia, tzv. mentoring pre deti zo zariadenia, kluby domácich úloh (pre deti, ktorých rodičia nedokážu adekvátne pomôcť svojim deťom pri príprave na školské vyučovanie).

Spolupráca nadovšetko

Dobrovoľníci Spoločnosti Úsmev ako dar počas celého roka pripravujú pre deti rozličné aktivity a akcie, z ktorých spomeniem (vyberiem) aspoň niektoré: *Najmilší koncert roka, Štedré dlane – Mikulášsky program, Fašiangový karneval, výlety, Dorkáči do sveta* – plavecký a horolezecký krúžok, biblické aktivity, *Dorkáčom za odmenu* atď. Dorka prijíma aj absolventov a „dobrovoľníkov“ z úradu práce – ide

o nezamestnaných evidovaných na úrade práce, ktorí sú buď na absolventskej praxi alebo na dobrovoľníckej činnosti formou aktivačných prác, pričom ich hlavnou náplňou práce je asistencia sociálnym pracovníkom a práca s deťmi.

„Úsmev ako dar ponúka možnosť tzv. sociálnych bytov (Dom sv. Norberta Jasov), je to akýsi vyšší stupeň bývania pre rodinu, ktorá už nepotrebuje sociálne a finančné poradenstvo, je vo vysokej miere samostatná, ale nie je schopná zabezpečiť si vlastné bývanie.“

Niekedy aj ten najideálnejší model nefunguje

Budúcnosť rodín, ktoré odchádzajú zo zariadenia, je rôznorodá. Mnohé rodiny sa zmobilizujú a ich socializácia prebehne úspešne, podarí sa im nájsť si vlastné bývanie – podnájom, ktorý si dokážu financovať. Úsmev ako dar ponúka možnosť tzv. sociálnych bytov (*Dom sv. Norberta Jasov*), je to akýsi vyšší stupeň bývania pre rodinu, ktorá už nepotrebuje sociálne a finančné poradenstvo, je vo vysokej miere samostatná, ale nie je schopná zabezpečiť si vlastné bývanie. Sú však aj rodiny, ktoré vystriedajú niekoľko zariadení, no mentálne, sociálne a vôľové schopnosti rodičov im nedovolia zaradiť sa plnohodnotne do spoločnosti. V podstate tieto rodiny kolujú, cyklicky sa vracajú do zariadení, kde už pred nejakým časom bývali. **Na Slovensku je v ôsmich samosprávnych krajoch 51 zariadení núdzového bývania.** Sú financované z rozpočtu samosprávneho kraja, prípadne vlastných zdrojov, sponzorských darov a pod. Každý samosprávny kraj zverejňuje na svojich webových stránkach register verejných a neverejných poskytovateľov soc. služieb. V poslednom čase sa rozbiehajú rôzne projekty vo viacerých mestách na Slovensku, kde by mali vzniknúť ďalšie „Dorky“, kde si nájdú strechu nad hlavou ďalší klienti, ktorí to potrebujú.

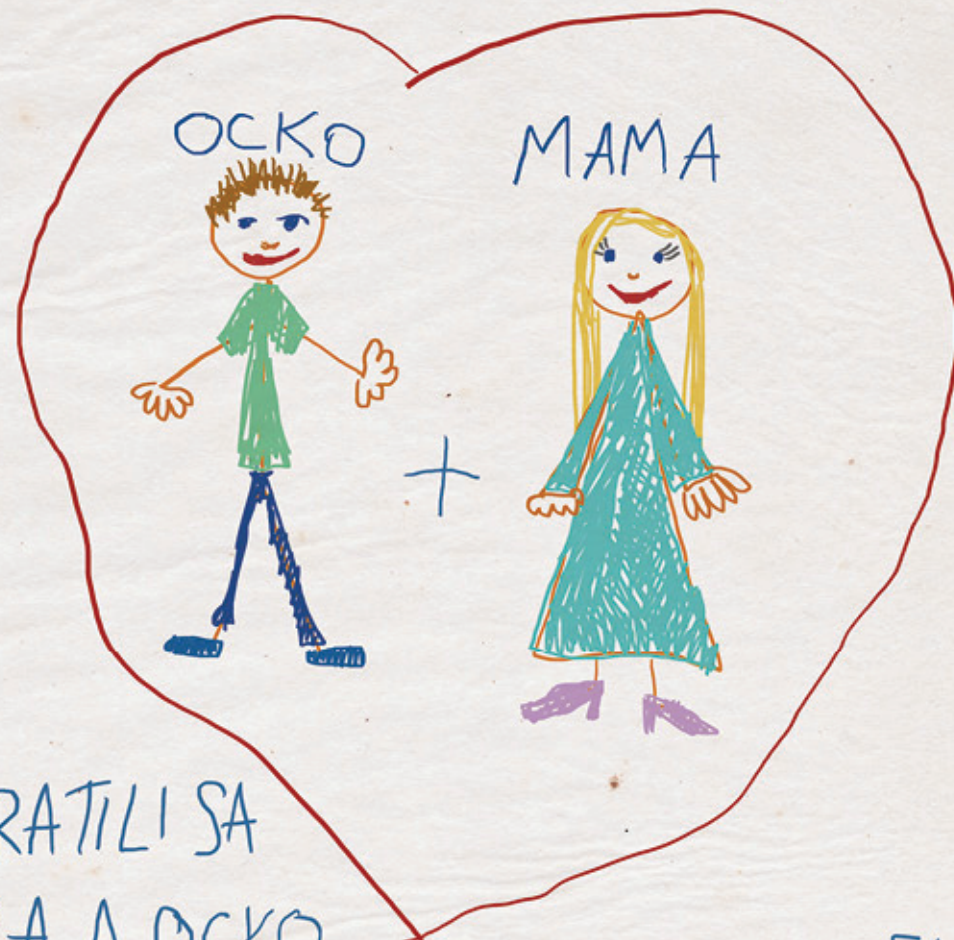
Autorka materiálu PaeDr. Ivona Hološová pracuje v pobočke organizácie SPDDD Úsmev ako dar v Košiciach ako riaditeľka programu PRIDE.

Kontakt: ivka.holosova@gmail.com, tel. č.: 0903 21 37 02.

HĽADAJÚ SA RODIČIA

STRATILI SA
MAMKA A OČKO.

OČKO VYZERÁ ASI AKO JA. LEN JE
VEĽKÝ A MÁ FÚZY. MAMKA JE VEĽMI
PEKNÁ, SKORO AKO PRINCEZNA ZLATO-
VLÁSKA. AK STE ICH VIDELI, NAPIŠTE MI.

TOMAŠKO,
IZBA Č. 23, DETSKÝ DOMOV

ODMENA: PORCELÁNOVÉ PRASIAČKO A ZBIERKA VOJACÍKOV.

Už 30 rokov sa snažíme,
aby deti bez rodičov neostali bez pozornosti.

Darujte deťom 1€. Pošlite SMS v tvare DMS medzera USMEV na číslo 877.

Usmev ako dar
...aby každé dieťa malo rodinu

Foto: Táto fotografia vznikla na tohtoročných letných táboroch. Je to víťazná fotka súťaže o najvtipnejšiu fotku za leto 2012, ktorá sa konala na našej Facebook-ovej stránke: <http://www.facebook.com/usmev.sk>

Jeden krok vpred a opäť vzad (Význam prostredia rodiny a sanácia)

Mgr. Miroslav Firda, Krízové centrum - Košická Nová Ves

Abstrakt: Rodina je nepochybne najstaršou ľudskou spoločenskou inštitúciou. Je prvým sociálnym prostredím, do ktorého sa dieťa narodí. Nie každá rodina však vždy primerane plní svoje funkcie voči spoločnosti a uspokojuje potreby svojich členov. V dôsledku toho dochádza k poruchám rodinného prostredia, resp. k dysfunkčnosti rodiny. Dysfunkčné rodiny zvládajú aj bežný chod domácnosti s ťažkosťami. Pravdepodobne najpodstatnejšie vo funkčných rodinách je vedomie nutnosti spolupracovať a vnímanie potrieb členov. Pojem sanácia rodín nie je zadefinovaný v žiadnom z našich platných zákonov. Pod pojmom sanácia rodiny rozumieme aktivity smerujúce k zachovaniu alebo obnoveniu funkcií rodiny v domácnostiach klientov za pomoci profesionála pomáhajúcej profesie.

Význam rodiny pre utváranie osobnosti

Dnes už nemožno pochybovať o nenahraditeľnosti rodiny pre zdravý vývoj detí, považujeme preto za nesmiernu dôležitosť zaoberať sa otázkou pomoci rodinám, ktoré z rôznych dôvodov zlyhávajú v plnení svojich funkcií. Rodina je nepochybne najstaršou ľudskou spoločenskou inštitúciou. Je prvým sociálnym prostredím, do ktorého sa dieťa narodí. Je východiskovým terénom socializačného procesu a „spojovacím mostíkom“ medzi jednotlivcom a spoločnosťou. Bauman definuje rodinu ako: „Skupinu osôb spojených zväzkami manželstva, krvi alebo adopcie, ktorí obvykle bývajú spolu a vnútri skupiny postupujú podľa spoločensky uznanej delby úloh.“ Aj na začiatku nového tisícročia je rodina považovaná za nenahraditeľnú hodnotu ľudského života. Ako jedna zo základných, primárnych, malých sociálnych skupín má významnú úlohu pri socializácii osobnosti dieťaťa. Rodičia svojim vplyvom určujú životnú dráhu dieťaťa- dieťa si z rodiny odnáša predstavu o pracovnom uplatnení, o manželstve a rodine, o hodnotovej orientácii. Dieťa toto všetko prehodnocuje a do svojho ďalšieho života preberá to, čo považuje za pozitívne. Rodina nie je významná len pre deti, má zmysel aj pre rodičov, keď dospelému umožňuje presiahnuť horizont vlastného života. Hlavným meradlom funkčnosti rodiny je emocionálna spokojnosť manželov a emocionálne uspokojenie detí. Spolu s rodinou na dieťa vplýva niekoľko ďalších dôležitých faktorov, ako sme už uviedli vyššie, rodina je východiskovým terénom socializačného procesu a spolu s ďalšími socializačnými činiteľmi (rovesnícke skupiny, škola, masmédiá) pôsobí na rozvoj dieťaťa. Rodina má však medzi nimi jedinečné postavenie vo viacerých smeroch. Len ona stojí na začiatku – má tak možnosť ovplyvňovať rozvoj dieťaťa v najcitlivejšom období. Je priestorom, kde možno najprirodzenejším a najintenzívnejším spôsobom uspokojovať základné psychické potreby dieťaťa. Je teda „modelom medziľudských vzťahov“, ktoré si dieťa prenáša do života a na základe ktorých ich bude hodnotiť.

Funkčnosť a dysfunkčnosť rodiny

Každá rodina je svojím spôsobom jedinečná a

neopakovateľná sociálna skupina, v ktorej platia vlastné pravidlá fungovania, špecifické formy správania a vzájomnej komunikácie. Nie každá rodina však vždy primerane plní svoje funkcie voči spoločnosti a uspokojuje potreby svojich členov. V dôsledku toho dochádza k poruchám rodinného prostredia, resp. dysfunkčnosti rodiny:

1. *Funkčná rodina – v podstate je to rodina bez narušenia, ktorá je schopná zabezpečiť dieťaťu dobrý vývin.*
2. *Rodina problémová – vyskytujú sa v nej poruchy niektorých funkcií, ktoré však vážnejšie neohrozujú rodinný systém a vývin dieťaťa v ňom. Rodina je schopná riešiť svoje problémy sama, vlastnými silami alebo pomocou iných.*
3. *Dysfunkčná rodina – sú v nej vážnejšie poruchy niektorých alebo všetkých rodinných funkcií, ktoré bezprostredne ohrozujú, poškodzujú rodinu ako celok a výchovu detí. Takáto rodina - na rozdiel od predchádzajúcej- potrebuje sústavnú pomoc zo strany odborníkov.*
4. *Afunkčná rodina – poruchy sú v nej natoľko závažné, že rodina prestáva plniť svoje úlohy. Vážne ohrozuje existenciu a zdravie detí, ktoré musia byť umiestnené z tohto dôvodu do náhradnej rodinnej výchovy.*

Vnímanie potrieb členov

Deti v dysfunkčných rodinách citovo strádujú a sú často vystavované stresovým situáciám, čo má nepriaznivý vplyv na ich ďalší vývoj a schopnosť socializovať sa do spoločnosti a vrstovníckych skupín. V týchto rodinách bola pozorovaná nepochopiteľná hluchota k stavu krajnej psychickej núdze niektorého člena. V komunikácii dysfunkčných rodín sa zistilo veľa protirečení, nedorozumení a zmätkov. Dysfunkčné rodiny zvládajú aj bežný chod domácnosti s ťažkosťami. V takejto rodine nie sú jasné kompetencie. Vo funkčných rodinách (výraz funkčná rodina uprednostňujeme pred pojmom normálna rodina, harmonická rodina, zdravá rodina, či neklinická rodina) sa očakáva dobré za dobré. Členovia na seba berú ohľady a rešpektujú sa. Pre tieto rodiny je typické, že rodičia tvoria pevnú koalíciu, ktorú žiadny vonkajší vplyv nedokáže trvalo ohroziť. V rodine je pevná hierarchia zodpovednosti. Komunikácia je živá a aktívna, každý hovorí sám za seba. Rodinná atmosféra je pozitívnejšia, členovia dávajú najavo radosť zo vzájomného kontaktu. Chod domácnosti rodina zvláda hladko, bez väčších problémov. O závažnejších záležitostiach rozhodujú rodičia. Pravdepodobne najpodstatnejšie vo funkčných rodinách je vedomie nutnosti spolupracovať a vnímanie potrieb členov. Rodina ako základná bunka spoločnosti si zasluhuje podporu a ochranu, a to najmä tá, ktorá svoje problémy nie je schopná zvládnuť bez pomoci spoločnosti.

Sanácia rodiny

Pojem sanácia rodín nie je zadefinovaný v žiadnom z našich platných zákonov. Hoci sa toto slovo opakovane spomína v koncepciách na ochranu detí, ani do nových zákonov sa nedostalo. Pod pojmom sanácia vo všeobecnosti

„Deti v dysfunkčných rodinách citovo strádujú a sú často vystavované stresovým situáciám, čo má nepriaznivý vplyv na ich ďalší vývoj a schopnosť socializovať sa do spoločnosti a vrstovníckych skupín. V týchto rodinách bola pozorovaná nepochopiteľná hluchota k stavu krajnej psychickej núdze niektorého člena. V komunikácii dysfunkčných rodín sa zistilo veľa protirečení, nedorozumení a zmätkov. „

môžeme rozumieť obnovu, alebo úpravu niečoho. **Ak hovoríme o sanácii rodiny, máme na mysli skôr úpravu výchovného prostredia v rodine, ako jeho obnovu.** Sanáciu rodiny zákon č.305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele vymedzuje nasledovne: „Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine sú najmä organizovanie a sprostredkovanie účasti na programoch, tréningoch a aktivitách zameraných na podporu plnenia rodičovských práv a povinností, plnenia funkcií rodiny na utváranie a upevňovanie vzťahov medzi manželmi, medzi rodičmi a deťmi, rozvoj schopností riešiť problémové situácie a adaptovať sa na nové situácie. Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na obmedzenie a odstránenie negatívnych vplyvov, ktoré ohrozujú psychický vývin, fyzický vývin alebo sociálny vývin dieťaťa a plnoletej fyzickej, osoby sú najmä:

- a) ponúknutie pomoci dieťaťu, rodičom alebo inej plnoletej fyzickej osobe alebo ponúknutie sprostredkovania pomoci pri riešení výchovných problémov, alebo rodinných problémov a pri uplatňovaní nárokov dieťaťa podľa osobitných predpisov,
- b) sledovanie negatívnych vplyvov pôsobiach na dieťa a rodinu, zisťovanie príčin ich vzniku a vykonávanie opatrenia na obmedzenie pôsobenia nepriaznivých vplyvov,
- c) organizovanie, alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc pri riešení problémov detí v rodine, v škole a na pomoc rodinám pri riešení výchovných problémov, sociálnych problémov a iných problémov v rodine a v medziľudských vzťahoch,
- d) organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na pomoc deťom a plnoletým fyzickým osobám ohrozeným správaním člena rodiny, členov rodiny alebo správaním iných osôb,
- e) organizovanie alebo sprostredkovanie účasti na programoch zameraných na plnoleté fyzické osoby, ktoré svojim správaním ohrozujú členov rodiny,
- f) organizovanie alebo sprostredkovanie programov na obmedzenie a odstránenie negatívnych vplyvov prostredia a na predchádzanie sociálnemu vylúčeniu detí a plnoletých osôb v prostredí podľa §4. písm. c). (Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele)

Pod pojmom sanácia rodiny rozumieme „ aktivity smerujúce k zachovaniu alebo obnoveniu funkcií rodiny v domácnostiach klientov za pomoci profesionála pomáhajúcej profesie.“ Sanácia zapadá do

medzinárodného kontextu sociálnoprávnej ochrany detí, najmä preto, že podľa Dohovoru o právach dieťaťa je rodina základnou jednotkou spoločnosti a prirodzeným prostredím pre rast a blaho všetkých členov, hlavne detí. Rodina musí mať teda nárok na potrebnú ochranu a takú pomoc, aby mohla naplno plniť svoju úlohu v spoločnosti. Sanácia môže pomôcť predovšetkým v rodinách, kde zostávajú zachované citové väzby a dobré vzťahy. Rodiny, ktoré strácajú, alebo stratili schopnosť plniť svoje ekonomické funkcie, sú často schopné plniť naďalej svoje funkcie citové a vzťahové. Cieľom sanácie je teda zmierniť, alebo úplne odstrániť príčiny, ktoré ohrozujú vývoj dieťaťa i dieťa samotné a poskytnúť rodičom, ako i rodine ako takej pomoc a podporu s cieľom udržať rodinný celok. Sanácia rodín by nemala nastupovať len v období, keď je dieťa z pôvodnej rodiny vyňaté a umiestnené v niektorej forme náhradnej starostlivosti, väčšinou v detskom domove, ale k sanovaniu rodinného prostredia by malo dochádzať už pri prvých vážnejších signáloch nepriaznivej situácie v rodine. Jednou zo základných otázok v oblasti sanácie rodiny je, kto je zodpovedný za sanáciu rodiny. Za úpravu situácie v rodine sú zodpovední v prvom rade rodičia. V zmysle zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a ďalších legislatívnych a sociálnych normách, rodičom vzniká povinnosť riadne a osobne sa starať o zdravý bio- psycho- sociálny rozvoj svojho dieťaťa a svojich detí. Táto zodpovednosť je chápaná ako spoločná. Pri profesionáloch, ktorí s rodinou pracujú, môžeme hovoriť o spoluzodpovednosti. Miera a rozsah povinností sú dané jednak samotnou profesiou, inštitúciou, v ktorej pracuje a jednak pozíciou, ktorú v inštitúcii zastáva. Táto miera spoluzodpovednosti je v praxi vnímaná niekedy ako kompetencie sociálneho pracovníka pri práci s klientom a odvodzuje sa od platných legislatívnych noriem v danej oblasti.

V súčasnosti môžeme konštatovať, že spoluzodpovední za výkon opatrení v súvislosti so sanáciou rodiny sú:

- *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny a úrady práce sociálnych vecí a rodiny,*
- *obec,*
- *vyšší územný celok,*
- *právnická, alebo fyzická osoba, ktorej bola udelená akreditácia, t. j. akreditovaný subjekt.*

Cieľom sanácie rodiny je vo všeobecnosti funkčná rodina, ktorá je schopná zvládať problémové situácie, s ktorými sa stretne. Je dôležité sanovať rodinné prostredie tak, aby dieťa mohlo zotrvať v prirodzenom rodinnom prostredí, a ak to nie možné, podniknúť čo najskôr kroky vedúce k odstráneniu príčin, pre ktoré bolo z rodiny vyňaté.

Autor príspevku Mgr. Miroslav Firda je vedúcim Krízového centra v Košickej Novej Vsi, ktoré zriadila Arcidiecézna charita v Košiciach.

**Kontakt: tel..č. 055/671 45 94,
e-mail: krizovecentrum@charita-ke.sk
alebo m.firda@zoznam.sk**

AKÚTNA KONTRA PREVENTÍVNA POMOC DYSFUNKČNÝM RODINÁM

Ing. Terézia Lenczová, CSc.

Abstrakt:

S rastúcou destabilizáciou rodín narastá počet rodín, ktoré nie sú schopné plniť viaceré zo svojich podstatných funkcií, stávajú sa dysfunkčnými. Ako také si vyžadujú intervenciu zvonka- v oblasti sociálnej pomoci, pomoci s bývaním a najmä pomoci s výchovou detí. Neschopnosť zabezpečiť zdravú výchovu detí je jedným z hlavných znakov dysfunkčnosti rodiny. Pri intervencii zvonka nejde však len o to- odovzdať deťom potrebné pre ich fyzický a duševný rozvoj. Ide aj a najmä o to: pomôcť deťom prekonať začarovaný kruh, že raz budú tiež zakladať dysfunkčné rodiny, lebo nezískali vzory vzťahov jednoty medzi rodičmi, často ani zážitok lásky rodičov. A naviac sú v zvýšenej miere ohrozené rizikovými prejavmi správania: predčasné sexuálne skúsenosti ako náhrada za nelásku v rodine, drogy a i. Výsledky výskumov ukazujú, že prístup k mladým ľuďom z dysfunkčných rodín rozvíjaním ich záujmovej činnosti a cez zážitok spoločenstva môže viesť k ich pozitívnej zmene. Tento model práce bude potrebné na Slovensku oveľa viac rozvinúť a podporovať ho. Preventívna práca s mládežou z dysfunkčných rodín je rovnako dôležitá, ako práca s dospelými. Je to úloha strategického významu a dôležitosti.

1. Situácia, vedúca k dysfunkčnosti rodín:

Vysoká miera rozvodovosti je znakom destabilizácie rodín. K rozvodovosti vedú podľa rozvodových štatistík najmä nevládnutie rozdielnosti pováh a kultúrnych vzorcov predstáv o spolužití v manželstve. Alkohol, nevera, extrémne pracovné nasadenie mimo rodiny a iné osobitné dôvody sú až na ďalších miestach rebríčka príčin rozvodov. Neúplná rodina pri najlepšej vôli nedokáže zabezpečiť všetky potrebné funkcie rodiny, najmä vyváženú výchovu detí a odovzdanie modelu úplnej rodiny. Deti sú teda najviac postihnuté destabilizáciou

rodín, svojich pôvodných domovov. Rodiny sa či po rozvode alebo po zlyhaní jedného prípadne obidvoch rodičov v plnení ich rodičovských a rodinných funkcií stávajú závislé na opatrovateľských intervenciách štátu, mimovládnych, cirkevných či odborných organizácií. Stávajú sa tak sociálnymi pacientmi, odkázanými na akútnu sociálnu pomoc. Táto akútna pomoc má veľmi často podobu práve finančnej pomoci alebo pomoci pri zabezpečení starostlivosti (aj výchovy) detí. **Chcem zdôrazniť, že rovnako ako je pre deti táto akútna pomoc dysfunkčným rodinám dôležitá, rovnako - ak nie viac - je dôležitá pomoc preventívna, zameraná na budúcnosť detí z dysfunkčných rodín.**

„Dysfunkčné rodiny sú vtáňované do nebezpečného (začarovaného) kruhu: rodičia, ktorí nedokážu alebo nechcú budovať vzájomnú jednotu a citové a sociálne bezpečie pre svoje deti, namiesto modelu pokojného spolužitia im vtlačia dedičstvo dysfunkčnosti až pre ich budúce rodiny. „

Je známe, že dysfunkčné rodiny sú vtáňované do nebezpečného (začarovaného) kruhu: rodičia, ktorí nedokážu alebo nechcú budovať vzájomnú jednotu a citové a sociálne bezpečie pre svoje deti, namiesto modelu pokojného spolužitia im vtlačia dedičstvo dysfunkčnosti až pre ich budúce rodiny.

2. Dysfunkčnosť sa dedí?

Keď chýbajú pozitívne vzory rodičov, keď sú deti ochudobnené o citovo bohaté vzťahy s rodičmi a súrodencami, keď dieťa nezíska potrebnú základnú životnú dôveru, keď je narušený proces tvorby jeho

osobnej identity a pozitívneho obrazu dieťaťa o sebe a o svete, dieťa siaha po náhradných zdrojoch sebauspokojenia a životnej radosti...

Aké sú špecifické riziká detí z dysfunkčných rodín?

Z rôznych všeobecných rizík u adolescentov (MUDr. Jana Hamanová: *Syndrom rizikového chovania v dospívání*, Československá pediatrie, č. 6, rok 2000), ako je: malá sebaúcta a sebadôvera, chronická choroba alebo handicap, veľká chudoba rodiny, neistá perspektíva pre budúcnosť, tehotenstvo a rodičovstvo v dospievaní, choroba alebo handicap rodičov a i., má čas dospievania detí z dysfunkčných rodín ešte naviac špecifické riziká (bez nároku na

úplnosť):

- **Predčasná a nezrelá sexuálna aktivita** - podporovaná médiami a prísľubmi tzv. „bezpečného sexu“ zo strany dílerov antikoncepcie pre mladistvých. Vplyv vrstovníkov je zvýšený, lebo dieťa má vysoko zvýšenú potrebu patriť niekam a suverénne sa prezentovať, že v ničom nezaostáva, čo je u vrstovníkov hodnotené. Výsledky amerických výskumov už v 70. rokoch minulého storočia dokazujú silnú súvislosť medzi predčasným sexom a striedaním partnerov až promiskuitou v neskoršom mladistvom prežívaní partnerských vzťahov i v manželstve.

- Nezrelé sexuálne zážitky a sklamané vysoké očakávania zvyšujú **záujem detí o zážitky s drogami**. Výsledky výskumu (Lukšic Ivan a kol., Bratislava, 1997) hovoria o zvýšenom ohrození vzniku drogovej závislosti u mladých ľudí, ak aktívne sexuálne žijú pred 17. rokom veku.

Tieto a ešte ďalšie formy rizikového správania sa sú hlavnou príčinou úmrtí u 15-19-ročných.

- Bez preventívnej práce s týmito mladistvými členmi/členkami dysfunkčných rodín, sú mladiství ohrození, že **ich budúce manželstvá a rodiny budú nestabilné, ako vzťahy ich rodičov**. Výsledky výskumu, realizovaného v Maďarsku (Tomka, Ferenc: *Istá cesta*,

„Preventívna práca s mládežou z dysfunkčných rodín je rovnako dôležitá, ako práca s dospelými. Je to úloha strategického významu a dôležitosti. Čím väčší je počet dysfunkčných rodín, tým je táto úloha akútnejšia. „

Budapest, 2010) dokazujú, že až 70 % mladistvých, ktorí žili sexuálne pred dospelosťou, neskôr v právne nezáväzných vzťahoch, nie sú schopní vytrvať v záväznom vzťahu. A naopak: „Kým vo svete **len asi 30%** párových vzťahov má šancu, aby sa nerozpadlo, **tí, ktorí sa pripravujú na manželstvo autentickým kresťanským spôsobom, majú 95% (možno povedať 99%) šancu vytrvať v trvalom manželskom vzťahu**“.

3. Preventívna pomoc deťom z dysfunkčných rodín - ako prelomiť kruh?

Výsledky výskumu prof. Libora Míčka v Brne v období 90. rokov hovoria zaujímavé súvislosti medzi záujmovými činnosťami (šport, ručné práce, hudba a i. kultúrne a záujmové aktivity) a odmietaním rizikových činností. Kým pracovná hypotéza bola, že najsilnejšou motivačnou silou, ktorá dokáže mladých uchrániť pred rizikovým správaním, je náboženská viera (bez rozlišovania, či je zvnútornená, osobná, alebo nie),

výsledky výskumu na stredoškólakoch a najmä na učňovskej mládeži ukázali silu spomenutých záujmových činností. Tento poznatok o motivačnej sile záujmových činností možno veľmi dobre využiť pri práci s mládežou z dysfunkčných rodín. Na festivale *Festrom 2011* v Čičave, kde mladí z rómskych osád prezentovali plody svojej hudobnej záujmovej činnosti, starosta obce pre médiá zhodnotil prínos tejto formy práce s mladými: „*Tí mladí ľudia sa celkom zmenili!*“ K dobrému samozrejme.

4. Možné formy práce s deťmi z dysfunkčných rodín - AKO? a KTO? Ide o to: využiť schopnosť každého

človeka, ale najmä mladého človeka- učiť sa a učením sa meniť. Využiť silu spoločenstva, keď sa mladí ľudia sa združujú pri rôznych záujmových činnostiach do malých spoločenstiev, ktoré tiež dokážu meniť ich správanie. Tu majú bohaté skúsenosti z práce s mládežou saleziánske komunity alebo laické hnutia či misijné komunity. Model práce s mladými ľuďmi z dysfunkčných rodín, smerujúci cez záujmovú činnosť, cez zážitok spoločenstva ku konverzii v slobode, bude potrebné na Slovensku oveľa viac rozvinúť a podporovať ho. Tejto formácii zmysluplnou, zaujímavou činnosťou by sa mali venovať:

- komunitné centrá v obciach, osadách, s polu s komunitami kresťanov,
- dobrovoľníci a dobrovoľníčky domáci i zo zahraničia - cez prázdniny počas leta,
- študenti cirkevných škôl počas letných prázdnin.

Preventívna práca s mládežou z

dysfunkčných rodín je rovnako dôležitá, ako práca s dospelými. Je to úloha strategického významu a dôležitosti. Čím väčší je počet dysfunkčných rodín, tým je táto úloha akútnejšia.

Citovaná literatúra:

1/ Hamanová, Jana: *Syndrom rizikového chovania v dospívání*, Československá pediatrie, č. 6, 2000,
2/ Tomka, Ferenc: *Bisztoz út (Spolahlivá cesta)*, Budapest, 2010

Ing. Terézia Lenczová, CSc. je dlhoročnou predsedníčkou Slovenskej spoločnosti pre rodinu a zodpovedné rodičovstvo. Je autorkou početných odborných článkov i publikácií, zaslúžila sa za zorganizovanie mnohých odborných konferencií a seminárov na tému rodiny a zodpovedného prístupu k rodičovstvu. Veľmi významnú úlohu zohrala pri metodickej i obsahovej podpore interdisciplinárneho predmetu *Výchova k manželstvu a rodičovstvu*, ktorý je rozšírený na slovenských základných školách. Medzi jej podnetné počiny patrí aj vydanie knihy *Ako to povieme našim deťom*. V r. 2009 (na XI. ročníku konferencie *Vyber si život*) jej udelili cenu Antona Neuwirtha za ochranu života (spolu s manželom).

Kontakt: family@slovanet.sk

ŠKOLA LÁSKY V RODINE

Mgr. Zuzana Bajkaiová , o.z. Slovenské
duly , o.z. OZ Materský klub Luna

ABSTRAKT: „Škola lásky v rodine“ je názov preventívneho vzdelávacieho programu, ktorý zostavila PhDr. Jiřina Prekopová, nemecká detská psychologička českého pôvodu, autorka mnohých kníh s tematikou výchovy a rodičovstva a zakladateľka *Terapie pevným objatím*. Podľa slov Jiřiny Prekopovej ide celkom reálne o prvú pomoc. Vzdelávací program je reakciou na krízu vo vzťahoch, kedy sa rodiny rozpadajú, pretože ľudia nedokážu medzi sebou komunikovať s rešpektom a úctou tak, aby napriek rozdielnosti názorov dovolili láske bezpodmienečne prúdiť. Láska je najpodstatnejšou usmerňovacou silou v životnom štýle rodiny. Má byť prežívaná medzi otcom a matkou a medzi rodičmi a deťmi. Bezpodmienečnosť znamená, že lásku musíme žiť napriek všetkým výhradám, ktoré voči svojim blízkym máme. Neznamená to, že celoživotný vzťah dvoch ľudí by sa mal odvíjať iba v harmónii, nežili by v pravde. Ide o to: naučiť sa prípadné konflikty zvládať tak, aby po ich vyriešení mohla znova prúdiť láska. „*Netrvám na tom, aby si sa zmenil, mám ťa rada takého aký si, aj s tvojimi nedostatkami...ale chcem, aby si vedel ako sa pri tom cítim, keď ty kričíš...*“ Cieľom je naučiť sa otvorene hovoriť o svojich pocitoch a v emočnej konfrontácii tvárou v tvár sa podržať v náručí, aby sa vyplavila všetka nahromadená bolesť a aby sa znova ako milujúci ľudia našli a zmierili. My ako rodičia tak ukazujeme našim deťom cestu k neživaniu s druhými ľuďmi v láske, rešpektovaní a úcte k jedinečnosti každého človeka. Emócie sú našou súčasťou a je celkom prirodzené prejať ich, nepotláčať to, čo cítime, ale prejať ich tak, aby sme tým neublížili sebe, ani druhým ľuďom.

Naša motivácia

„Škola lásky v rodine“ je preventívny vzdelávací kurz, ktorého hlavným zmyslom je naučiť sa zvládať konflikty tak, aby sa bezpodmienečná láska znova rozprúdila. Svetová kríza nezasiahla iba financie, v skutočnosti sa kríza začala už dávno - v medziľudských vzťahoch, v súčasnosti celkom zjavne postihla medziľudskú lásku. Žijeme v kríze duchovnej a hodnotovej. Rodiny sa rozpadajú, mnohé deti sa narodia rodičom, ktorých vzťah nie je spečatený svadbou a tak pri prvých problémoch je podstatne jednoduchšie vzťah ukončiť. Rastie aj počet slobodných matiek, kde absentuje vo výchove otec - mužský vzor. Človek komunikuje radšej a častejšie s prístrojmi a počítačmi, ako s ľuďmi. Technike a počítačovým hrám sú vydané napospas aj deti, často už od veľmi útleho veku. Chvilu, ktoré by sme mohli tráviť v rodinách pri spoločných činnostiach využívame akosi samozrejme na sledovanie televízie. Človek sa však nestáva človekom cez obrazovku. Potrebuje „človečenstvo“ zažiť v otvorených vzťahoch s ľuďmi, naučiť sa komunikovať, vyjadriť svoj názor a obhájiť si ho. **Túto biedu nezavinili dnešní rodičia. Sme obeťami narastajúceho materializmu a technického pokroku.** Už po pôrode sme boli lekárskou technikou izolovaní od matky a museli sme si zvykať na samotu – na rozdiel od primitívnych národov, kde matky nosia svoje deti inštinktívne prvé tri roky života na svojom tele v šatke. Takto je dieťa stále spojené citovým dialógom s tým, kto ho nosí, neustále je ubezpečované, že je milované, aj keď hnevá. Dieťa dostáva hranice potrebné pre jeho zdravý vývin. Deti, ktoré majú možnosť bezhraničného pohybu, sú

často hyperaktívne. Dnes už mnohé výskumy poukazujú na hlboký význam takejto symbiózy- blízkosti dieťaťa s matkou v „predrečovom“ štádiu jeho vývinu, čo je zhruba do 18 mesiacov života dieťaťa. V prípade búrlivého citového konfliktu sú totiž u matky aj u dieťaťa aktivované hormóny, nútiace k útoku alebo k úteku. Tento inštinkt máme spoločný so zvieratami. Máme však možnosť žiť vyššiu úroveň lásky tým, že je dieťa držané na tele matky a tak bezpodmienečne prijaté a milované. V náručí je zabránené inštinktívne utiecť a emočná konfrontácia tvárou v tvár je umožnená tak dlho, aby bolo zase obom dobre. Už vynálezom kočíka sa tomuto zmyslu ľudstvo nevedomky odcudzilo. Boli sme v kočíku alebo v ohrádke sami alebo tiež stratení v dave batoliat v jasliach. Tam sme sa naučili tešiť sa s predmetmi, akými sú cumleť, detská fľaška, neskôr stavebnica. Keď sme sa hnevali, boli sme trestaní buď izoláciou alebo tiež fyzicky – teda vlastne pod hormonálnou búrku na zvieracej úrovni útok – únik. Ako dospelí si tieto zaužívané vzorce správania prenášame do manželstva, do svojich partnerských a rodičovských rolí. Situáciami, ktorými sme sami prešli a v ktorých nám bolo ťažko, teraz pod našou taktovkou prechádzajú naše deti. Stavby frustrácie prepletené pocitmi viny a bezmocnosti tak zažívame my, aj naše milované deti. Keď sa nepokúsime niečo zmeniť, budú tým istým neláskavým kolotočom musieť prejsť aj deti. Preventívny vzdelávací program „Škola lásky v rodine“ je reálna šanca pokúsiť sa o láskyplnú zmenu. Aby sa nám dobre „viedlo“ na tejto Zemi.

SVETOVÁ KRÍZA NEZASIAHLA IBA FINANCIIE, V SKUTOČNOSTI SA KRÍZA ZAČALA UŽ DÁVNO - V MEDZIĽUDSKÝCH VZŤAHOCH, V SÚČASNOSTI CELKOM ZJAVNE POSTIHLA MEDZIĽUDSKÚ LÁSKU. ŽIJEME V KRÍZE DUCHOVNEJ A HODNOTOVEJ. ČLOVEK KOMUNIKUJE RADŠEJ A ČASTEJŠIE S PRÍSTROJMI A POČÍTAČMI, AKO S ĽUĎMI.

Našou víziou je bezpodmienečná láska, ktorá je najpodstatnejšou usmerňujúcou silou v životnom štýle rodiny. Má byť prežívaná medzi otcom a matkou a rodičmi a deťmi. Žiť život v láske napriek všetkým výhradám, ktoré voči sebe máme. V časoch dobrých aj zlých, tak ako si sľubujeme pri svadbe. V zmysle Dostojevského citátu „Miluj ma, aj keď som sa pošpinil, lebo keby som bol bez poškvyny, milovali by ma všetci.“

Naším hendikepom je, že sme sa nenaučili zvládať a spracovať konflikty tak, aby sme sa mohli tešiť z obnovennej lásky. Keď sme boli deťmi, nesmeli sme rodičom protirečiť. Veľmi rýchlo sme boli potrestaní fackou alebo vyhodení za dvere. Pokiaľ sme neodprosili a neprislúbili, že už budeme dobrí, nikto sa s nami nebavil. Keď sa rodičia hádali, boli sme často svedkami tresknutia dvermi jedného z nich. Ráno pri raňajkách však už bolo všetko v poriadku, ale ako k zmiereniu rodičov prišlo, to sme sa nedozvedeli. Nedostali sme vzory konštruktívneho riešenia konfliktu. Zmyslom kurzu je učiť sa zvládať konflikty s vzájomným rešpektom, aby bezpodmienečná

láska znova prúdila. Týka sa to všetkých vzťahov v rodine. Iba tak sa bude dariť manželskému súžitiu a výchove detí v radošti a bezvýhradnej láske.

Našou istotou je, že úspech zavádzania tohto životného štýlu v rodinách je podmienený rešpektovaním prirodzených zákonov stvorenia, ktoré nám boli dané, aby bol človek človekom. Veriaci myslia na Boha, neveriaci na prírodu alebo zákon evolúcie. Nech je to akokoľvek, v hĺbke svojej duše všetci cítime, že zmysel ľudskej existencie je zakotvený v láske. K našej istote prispieva aj dlhoročná praktická skúsenosť s „pevným objatím ako životným štýlom“ vyučovaným počas dlhodobého výcviku terapeutov pevným objatím a praktizovaným v klientských rodinách. V rodinách, kde bol tento životný štýl zavedený, klesá rozvodovosť, výrazne ubúdajú fyzické tresty, deti sú pokojnejšie a pozornejšie, zvedavejšie, majú radosť zo života. Ponúkané riešenia sú jednoduché a zrozumiteľné. Chce to však ochotu, rozhodnutie a odhodlanie k pozitívnej zmene,

ZRELOSŤ PRE MANŽELSTVO A RODIČOVSTVO SA ZÍSKAVA ÚCTOU A REŠPEKTOM K VLASTNÝM RODIČOM. BIBLICKÉ ŠTVRTÉ PRIKÁZANIE „CTI OTCA SVOJHO A MATKU SVOJU, ABY SI DLHO ŽIL A DOBRE SA TI VIEDLO NA ZEMI“ PLATÍ PRE VŠETKY NÁRODY A VYZNANIA. IBA AK ČLOVEK DOKÁŽE MILOVAŤ VLASTNÝCH RODIČOV, MAŤ ICH V ÚCTE NAPRIEK VŠETKÝM CHYBÁM, KTORÝCH SA DOPUSTILI, STÁVA SA DOSPELÝM A ZRELÝM PRE MANŽELSTVO.

s cieľom života v láske, zdraví a radošti.

Mať rodičov vo svojom srdci

Zrelosť pre manželstvo a rodičovstvo sa získava úctou a rešpektom k vlastným rodičom. Biblické štvrté prikázanie „Cti otca svojho a matku svoju, aby si dlho žil a dobre sa ti viedlo na Zemi“ platí pre všetky národy a vyznania. Iba ak človek dokáže milovať vlastných rodičov, mať ich v úcte napriek všetkým chybám, ktorých sa dopustili, stáva sa dospelým a zrelým pre manželstvo. Iba vtedy dokážeme milovať a ctiť aj seba samého, napriek chybám, ktoré robíme. Dospelým deťom sa podarí zmierenie s vlastnými rodičmi, keď sa s pochopením dokážu pozrieť na ich často ťažké detstvo. Toto rozhodne platí rovnako aj v prípade detí, ktoré z rôznych dôvodov vyrastajú v inej rodine ako biologickej. Pre tieto deti prijatie ich biologických rodičov vo svojom srdci ide ruka v ruku s nádejou, že dokážu plnohodnotne žiť svoje vlastné životy a zvládnuť svoje rodičovské role. „Vážim si tvojich rodičov, že ti dali život a ty si tak do môjho života priniesol veľa radošti“. Zmierenie s vlastnými rodičmi nám dáva slobodu kráčať vlastnou cestou k životu v rodine bez telesných trestov a trestov odňatím lásky, pretože tieto tresty zamedzujú emočnej konfrontácii tvárou v tvár, aby sa následne umožnilo bezpodmienečnej láske znova prúdiť. Vychovávať má láska a radosť a nie strach z trestu.

Rodina ako systém

Môžeme sa snažiť vychovávať naše deti najlepšie ako dokážeme, snažiť sa o lásku zo všetkých síl, nebude sa nám dariť, pokiaľ nedodržíme isté zákonitosti. Tieto tu vlastne boli vždy, len ich veľakrát prehliadame alebo nevidíme. Všetci sme súčasťou nejakého systému. V rodine, v škole, v práci, v športovom klube. A v každom systéme máme svoje nezameniteľné miesto, ktoré patrí iba nám. Keď sa pozrieme na systém v rodine, manželia, teda rodičia majú ako pár prvé miesto. Toto ich miesto vzniká tým, že si ho vzájomne pridelujú. Manžel stavia manželku na prvé miesto a naopak. Sú rovnocenní a rovnoprávni. Vo výchovnom vzťahu k dieťaťu zaujímajú jednotný postoj. Dieťa má druhé miesto, rodičia sú veľkí, dieťa je malé, rodičia sa mu venujú a bezpodmienečne ho milujú.

LEKTOROM „ŠKOLY LÁSKY V RODINE“ SA MÔŽE STAŤ KAŽDÝ, KOHO DANÁ PROBLEMATIKA ZAUJÍMA A KTO JE OCHOTNÝ PREDOVŠETKÝM PRACOVAŤ SÁM NA SEBE A POKÚSIŤ SA NOVÝ ŽIVOTNÝ ŠTÝL ZAVIESŤ NAJPRV VO SVOJEJ VLASTNEJ RODINE. NIE SÚ TO BEZDUCHÉ NÁVODY A RIEŠENIA. JE TO DAR BUDÚCIM MATKÁM A OTCOM. PONÚKA MOŽNOSŤ DOTKNÚŤ SA TÝCH NAJHLBŠÍCH ZÁKUTÍ DUŠE, ODHALIŤ NAŠE NAOZAJSTNÉ VNÚTRO, DÁVA NÁM MOŽNOSŤ UPRATAŤ SI V NAŠICH HODNOTÁCH A ROZHODNÚŤ SA PRE ŽIVOT V PRAVDE, LÁSKE A RADOSTI

Poskytujú mu bezpečie, ochranu, výchovu, vzor, orientáciu a dieťa tieto dary prijíma. Tak je to v poriadku. Pokiaľ by však malo dieťa prevziať vládu, o všetky tieto dary by prišlo a v systéme rodiny by vznikla vážna porucha. V systéme rodiny ďalej hrá rolu súrodenecké poradie. Prvorodené dieťa má prvé miesto, druhorodené má miesto druhé. **Do systému rodiny patrí napríklad aj dieťa, ktoré zomrelo ešte predtým, ako sa narodilo. Nesmie sa na neho zabudnúť, treba mu dať meno.** K tomu patria aj nemanželské deti, inak by sa ťažko žilo prinajmenšom jednému žijúcemu súrodencovi. Do systému rodiny patria tiež rodičia a ich súrodenci, prarodičia aj praprarodičia – bez ohľadu na to, či sú živí alebo už zomreli. Patria do neho aj tí, ktorí kvôli rozvodu alebo smrti, ako napríklad prvý manžel uvoľnili miesto niekomu inému. Každý má právo na svoje

miesto v systéme. A pokiaľ mu nie je priznané tým, že sa o ňom nehovorí alebo je „čiernou ovcou rodiny“, musí ho pripomínať niekto z nasledujúcej generácie tým, že preberá jeho city, postoje a osud. Dá sa tak hovoriť o „Božích mlynoch.“ Tieto archaické poriadky a pravdy sú témami mnohých starých rozprávok a mýtov. Najznámejšia u nás je asi „Popoluška.“ Jej matka zomrela po pôrode, bola zabudnutá, na jej miesto nastúpila macocha a otec s tým mlčky súhlasil. Dôsledkom bolo, že niesla osud svojej matky až na pokraj smrti.

Škola lásky v rodine na Slovensku

Prvých dvanásti lektori prevencie „Škola lásky v rodine“ sme získali certifikáty v máji minulého roku v sídle Nadačného fondu Jiřinky Prekopovej v Brne. Školiteľkou bola osobne Jiřinka Prekopová a pomáhala jej MUDr. Tánička Horká, detská a dorastová psychiatricka a terapeutka pevným objatím, ktorú Jiřinka predstavuje ako svoju nasledovníčku. Medzi týmito dvanástimi novými lektormi sme boli dve Slovenky, PaedDr. Zlata Šramová a ja. Po dohode s Jiřinkou a na jej prianie, aby sa „Škola lásky“ dostala a šírila aj na Slovensku, sme v auguste 2011 v Bratislave zorganizovali prvý 3-dňový seminár pre lektorov preventívneho vzdelávacieho programu „Škola lásky v rodine,“ ktorý mal následne svoje pokračovanie 3-dňovým seminárom v Banskej Bystrici. A tak k dnešnému dňu máme na Slovensku 27 vyškolených lektorov. Lektorom „Školy lásky v rodine“ sa môže stať každý, koho daná problematika zaujíma a kto je ochotný predovšetkým pracovať sám na sebe a pokúsiť sa nový životný štýl zaviesť najprv vo svojej vlastnej rodine. Pretože iba ak sami školu lásky žijeme, dokážeme tieto princípy posúvať ďalej. A v tom je tento kurz

jedinečný. Nie sú to bezduché návody a riešenia, je to zážitok. Je to dar budúcim matkám a otcom. Jiřinkina koncepcia ponúka možnosť dotknúť sa tých najhlbších zákutí v hĺbke našej duše, odhaliť naše naozajstné vnútro, dáva nám možnosť upratať si v našich hodnotách a rozhodnúť sa pre život v pravde, láske a radosti

Desatoro Obnovy lásky v rodinách podľa etiky PhDr. Jiřiny Prekopovej

Motto: „Je lepší zapáliť sviečku nežli lamentovať nad tmou.“ (staré čínske príslovie)

1. Prijmi seba samého takého, aký si a maj sa rád aj napriek chybám, ktoré robíš.

2. Prijmi svojich vlastných rodičov takých, akí sú a prijímaj ich s úctou, napriek chybám, ktoré robia.

3. Prijmi svojho partnera aj s jeho rodinou takých, akí sú a prijímaj ich s úctou napriek chybám, ktoré robia. Pretože bez nich by nebola ani tvoja súčasná rodina.

4. Vedz, že každý človek má v systéme svojej rodiny nezameniteľné miesto, ktoré mu patrí od jeho príchodu do rodiny.

5. Vedz, že počatie dieťaťa je aktom prijatia a žitia bezpodmienečnej lásky k dieťaťu. Vnímaj jedinečnosť tehotenstva každej ženy a podporuj ju na tejto neľahkej ceste.

6. Tak ako maternica poskytuje bezpečie a pevné hranice tvojmu dieťaťu, tak aj ty mu umožni zažiť túto nenahraditeľnú istotu, bezpečie a dôveru v tvojom náručí. V pravý čas však dopraj dieťaťu slobodne sa odlúčiť, daj mu možnosť rozvoja a podpor ho v jeho zvedavosti, podnikavosti a tvorivosti.

7. Dbaj o to, aby tvoje vyjadrovanie bolo jednoznačné; tvoje áno je áno a tvoje nie je nie.

8. Nauč sa, že najskôr je dôležité vnímať a vyjadrovať svoje vlastné pocity vyplývajúce zo vzťahu, bez toho, aby si toho druhého kritizoval, odsudzoval a ponižoval. Iba tak

„ŠKOLA LÁSKY V RODINE“ NEUČÍ ČLOVEKA ZÁZRAČNÉ POVRCHNÉ TECHNIKY, AKO ZLEPŠIŤ VZŤAHY, ALE IDE HLBŠIE, IDE PO PRINCÍPOCH, PO PODSTATE BEZPODMIENEČNEJ LÁSKY V RODINE. A V TOM JE TEN POKLAD... „ŠKOLA LÁSKY“ MI UKÁZALA CESTU POCHOPENIA SEBA A MOJICH NAJBLIŽŠÍCH. POMALY, KROK ZA KROKOM SA STÁLE UČÍM BEZVÝHRADNE MILOVAŤ.“ (Z VÝPOVEDÍ ABSOLVENTIEK PROGRAMU).

sa môžeš emočne konfrontovať a empaticky vcítiť do druhého. Dbaj na to, aby si premenil hádku v zmierenie skôr, ako zapadne slnko.

9. Vedz, že keď trestáš dieťa bitím, posielaním preč, mlčaním, ignoranciou a zastrášaním, dieťa sa cíti opustené, neprijaté a bez lásky. Vychovávaj dieťa nie v strachu a pod tlakom, ale v atmosfére lásky a radosti.

10. Ži vyššie uvedené v jednotnom spojení s tvojou rodinou a tým dávaj svojim deťom príklad. Takto my ľudia pestujeme a obnovujeme bezpodmienečnú lásku v rodine.

Spätná väzba zo seminárov „Škola lásky v rodine“:

„Ak sa naučíme prijať seba a ostatných len tak, bez podmienok – dokážeme prekonať líniu obrany, strachu, bolesti a odlúčenia.. Prekonáme reaktivnosť – útok, únik, zamrznutie a odmenou je láska. Pretože jedine tak vystúpime z ilúzie, nohami na zemi sa cítime vtedy, keď emócie „nezadržujeme.“ Od prvého semináru som sa o to cielene a vedome snažila v rodine i v práci. Konečne sú naše role v rodine usporiadané. Dovolím si povedať, že bez toho vzťahu ani terapie nefungujú. Vďaka za koncept „Školy lásky v rodine“ a odvahu pri šírení pani Jiřinke Prekopovej a celému tímu.“

„Drahá Jiřinka, posolstvo, ktoré so sebou nesieš, má silu meniť u ľudí paradigmy. U mňa si ju zmenila. Dlhú som išla vo vyjadrených kolajniciach a zrazu si prišla ty a ukázala si na výhybku, ktorú som ja celé roky vôbec nevidela. Po seminári „Škola lásky v rodine“ už jednoducho nemôžem a nechcem fungovať vo svojej

rodine tak, ako doteraz. V hádkach s manželom som sa často otáčala k nemu v hneve chrptom a prskajúc som odchádzala preč do druhej izby, dnes to už takto robiť nechcem a ani nepotrebujem. Deti mi včera povedali, že si všimli, že som ich už dlhšiu dobu za nič neudrela. Očividne im to imponuje a mne tiež.

„Škola lásky v rodine“ neučí človeka zázračné povrchné techniky, ako zlepšiť vzťahy, ale ide hlbšie, ide po princípoch, po podstate bezpodmienečnej lásky v rodine. A v tom je ten poklad.“

„Teraz po absolvovaní „Školy lásky v rodinách“ niekedy so smútkom spomínam na moje detstvo, o ktorom som si stále myslela, že som mala pekné. Pekné navonok, slušné, tiché, milé dievčatko. Tak si ma všetci pamätajú. Ale ako to všetko ustálo to malé dievčatko .....duševná samota, častý krik medzi rodičmi, strach o nich, neznalosť, čo sa to deje...?

Môj život sa zmenil. Škola lásky mi ukázala cestu pochopenia seba a mojich najbližších. Škola lásky sa ma dotkla, obdarila, pomaly krok za krokom sa stále učím bezvýhradne milovať.“

Zdroje a použité literatúra:

Jiřina Prekopová: *Obnova lásky v rodine*, Portál 2009
Jiřina Prekopová: *Pevné objetí – cesta k vnútrnej svobode*, Portál 2009
www.prekopova-pevneobjeti.cz
www.prekopova-nadacnifond.cz

Kontakt na autorku: Mgr. Zuzana Bajkaiová, zubajka@gmail.com, tel. č.: 0905 23 53 87

KNIHA RODINY AKO MOTIVAČNÝ NÁSTROJ RODIČA V PROCESE SANÁCIE RODINNÉHO PROSTREDIA (PO ODŇATÍ DETÍ)

Mgr. Dana Žilinčíková

Abstrakt: Nasledujúca kazuistika sa venuje viacerým stranám práce s biologickou rodinou v ohrození. Čiastočne sa táto kazuistika venuje téme sanácie biologických rodín, respektíve obnove funkčnosti rodinného prostredia smerom k čo najrýchlejšiemu prevzatíu osobnej rodičovskej starostlivosti nad deťmi. Istým spôsobom sa táto kazuistika venuje dilemám profesionála, ktorý pracuje s touto rodinou: predovšetkým dileme vo vlastnom rozhodovaní, či dilemám v oblasti motivácie rodiča. A do tretice sa v tejto kazuistike môžete spolu so mnou a cezo mňa pozrieť aj na sanáciu z hľadiska osobnej bolesti a straty jedného z rodičov, tesne po odňatí detí.

Uvedomujem si, že práca s touto rodinou ma veľmi emočne zasiahla. Keďže sa však stali tieto situácie viac než pred tromi rokmi a niekoľkokrát som tento „prípád“ konzultovala so svojim supervízorom a neskôr aj s koučom, vnímam svoje momentálne pocity a postoje ako nateraz, „správne“ odležané. Ešte pár slov k písaniu tejto kazuistiky. V texte zdôrazňujem niektoré zlomové momenty pri práci s rodinou a zároveň sa opieram aj o legislatívu (jednotlivé moje rozhodnutia prepájam na príslušné články Dohovoru o právach dieťaťa, prípadne ďalšiu legislatívu). V texte využívam aj Európske štandardy kvality pre pomoc deťom žijúcim mimo vlastnej rodiny, ktoré sú pre mňa akýmsi vodidlom, kam sa má práca uberať (žiaľ, žiadne slovenské štandardy kvality pre procesy, intervencie, či služby v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a v sociálnej kuratele nie sú, resp. nie sú zverejnené, takže využívam to,

čo existuje). Jazyk môjho textu je kombináciou naratívneho a vecného prístupu, považujem ho za bližší-vzhľadom k pochopeniu celej situácie. Kazuistika má niekoľko príbehových rovín: z času pred sanáciou, z času počas sanácie a z času po sanácii.

Východisko pre sanáciu rodiny:

Dve deti jednej matky a dvoch rozličných otcov boli uprostred zimy odňaté z rodinného prostredia vo veku osem mesiacov a štyri roky. V rozhodnutí o odňatí sa písalo: matka nemá momentálne bývanie, nevie si predstaviť, ako by sa ďalej mohla starať o deti a preto priviedla deti na oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí. O pôvodné bývanie prišla z dôvodu dlhodobej platobnej neschopnosti. V zariadení pre matky s deťmi, kde sa bola pozrieť, bývať nechce. Staršie dieťa má žijúceho otca, ktorý je ženatý a nevie si predstaviť prevziať starostlivosť o dieťa (jeho žena nechce). Otec mladšieho dieťaťa nie je určený. Matka má dlhy aj vo vzťahu k mestu, v ktorom má trvalé bydlisko. Toho času je na materskej. Rodičia matky žijú v chudobných pomeroch, matka s nimi už viac než

Na prvých troch individuálnych stretnutiach s matkou (udiali sa v priebehu prvých dvoch týždňov po odňatí) sa neustále vracala k tomuto: „Keď ich odvážali do detského domova, bolo to, ako keď mňa viezli do detského domova. Toto som uvidela. Ako mi to moja mama urobila a ja som to urobila svojim deťom.“

pätnásť rokov neudržiava kontakt. Matka si neželá, aby boli oslovení.

Ukončenie sanácie:

Oficiálny proces sanácie trval sedem mesiacov - vtedy došlo k súdnemu rozhodnutiu o opätovnom zverení detí do starostlivosti matky. V súčasnosti

(po 4 rokoch) žiju stále spolu.

Premýšľanie o tomto príbehu ma vracia k niekoľkým otázkam: *Ako vyzeral posudzovací a rozhodovací proces? Ako to, že bola sanácia úspešná? Ako to, že trvala tak krátky čas? Čo zohralo najvýznamnejšiu rolu v procese sanácie? Ktoré boli motivačné nástroje profesionála? Čo posúvalo motiváciu matky pozitívnym smerom? Ako je „ošetrená“ zo strany štátu a obce podpora rodín po ich „znovuspojení“, prednostne s dôrazom, aby sa predišlo novej recidíve? V čase keď som na tomto prípade pracovala, mi napadali ešte ďalšie otázky: Bola dostatočne dobre posúdená situácia týchto detí? Čo všetko bolo zohľadnené pri tomto posudzovaní? Boli dostatočne posúdené možnosti pomoci matke s deťmi pred radikálnou intervenciou? Kto všetko a akým spôsobom tieto možnosti pomoci a riešenia posudzoval? Bolo skutočne najlepším záujmom detí ich oddelenie od matky? Veľmi rada by som dôverovala pracovníkom sociálnoprávnej ochrany detí i súdu, že skutočne s plnou vážnosťou zvážili túto situáciu. Nerozumiem však tomu, že nezohľadnili dostatočne tak vážnu*

vec v celej situácii, akou bolo kojenie mladšieho dieťaťa a samozrejme jeho vek. Prečo píšem, že nezohľadnili? Vychádzam z reálií: 8-mesačné kojené dieťa bolo súdnym rozhodnutím z hodiny na hodinu umiestnené takmer 40 km od bydliska matky. V rozhodnutí súdu sa nepopisuje

zanedbávanie detí, zneužívanie, či iné ohrozenie na vývine či živote. Dovolím si tvrdiť, že toto dieťa bolo týmto rozhodnutím poškodené a patrila by mu náhrada od nášho štátu za túto psychickú ujmu. Dovolím si tvrdiť, že v tomto prípade mali byť použité iné intervencie pre podporu matky.

Prepojenie na legislatívny rámec a oblasť štandardov

Dohovor o právach dieťaťa: čl.3 Záujmy dieťaťa, čl.6.Zachovanie života a rozvoj, čl.9. Odlúčenie od rodičov, čl.18 Rodičovská zodpovednosť

Ústava SR: Piaty diel - Hospodárske, sociálne a kultúrne práva §41

Zákon o rodine: Rodičovské práva a povinnosti, §28,

Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele: §9,§10 a ďalšie

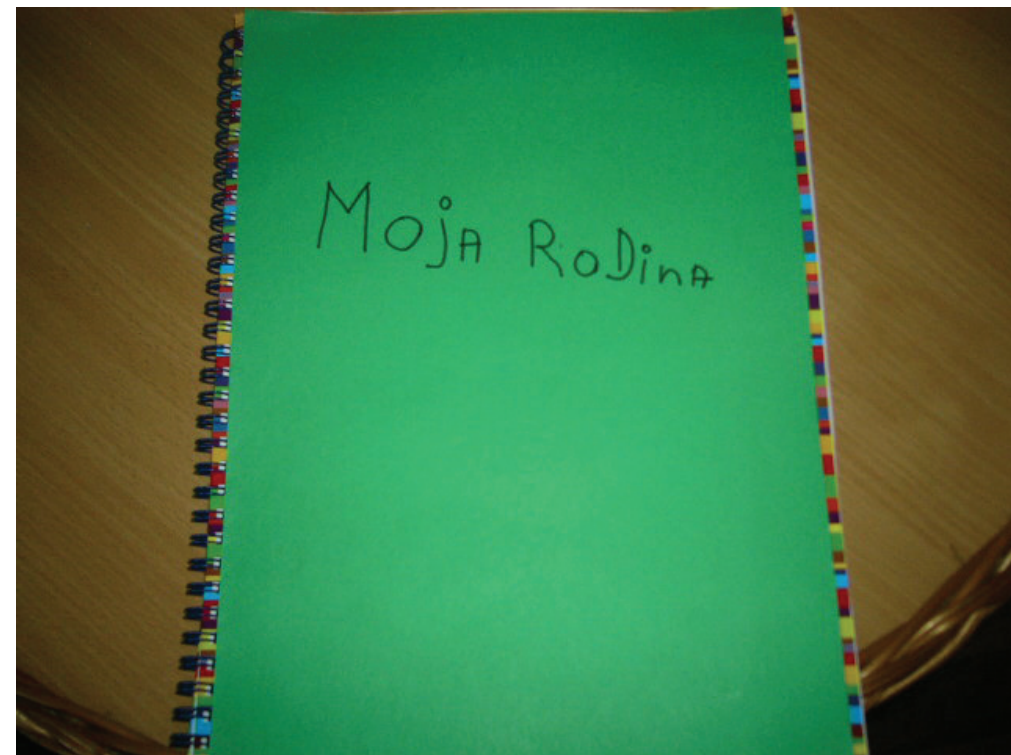
Európske štandardy kvality pre pomoc deťom žijúcim mimo vlastnej rodiny:

Oblasť 1: Proces rozhodovania a prijatia riešenia, štandard 1,2,3,4,5,6

Oblasť 2: Proces náhradnej starostlivosti, štandard 7,8

Podme sa však „pozrieť“ od etickej výzvy a „legislatívneho“ okienka na proces sanácie:

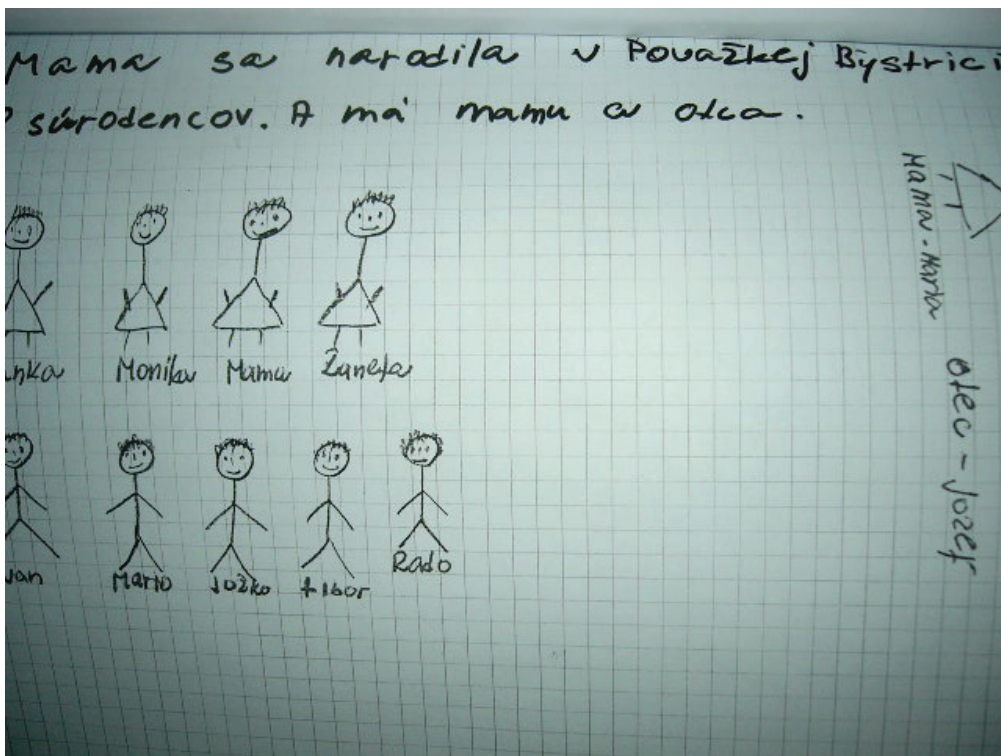
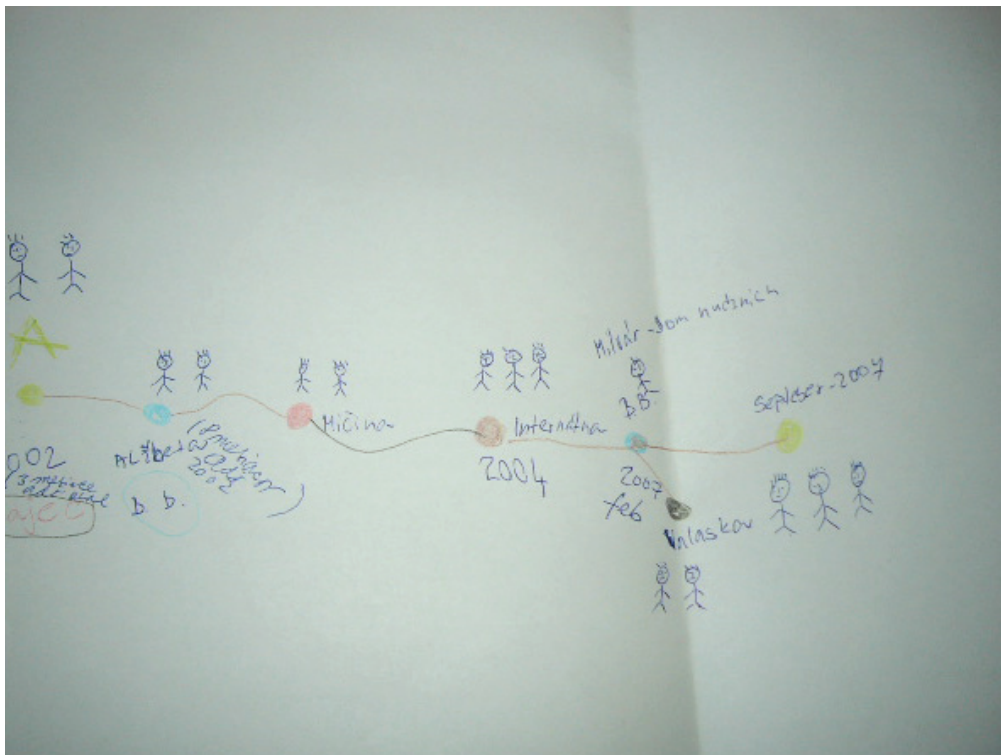
Vtedy mi napadlo, že s ňou vytvorím Knihu jej rodiny, niečo do ruky, niečo, v čom môže listovať a veriť, že to má vo svojich rukách. O mojom návrhu zo začiatku pochybovala. Na každom stretnutí sme robili jednu stranu: začali sme jej menom, dátumom narodenia, menami jej detí, spoločnou fotografiou po pôrode...chcela som, aby jej dala meno. Nazvala vtedy tú fotografiu: Moja radosť.

S matkou som sa neoznámila až po odňatí detí. Prvýkrát som s ňou prišla do kontaktu, keď čakala mladšie z detí a uvažovala, že dá súhlas na adopciu. Jej osobná situácia bola kritická, žili v chudobe, v nájomnom byte, ktorý získala od mesta. Z jej rodinnej anamnézy vyberám (informácie pochádzajú z viacerých rozhovorov s ňou): Vo svojich šiestich rokoch bola odňatá z rodinného prostredia z dôvodu zanedbávania, súrodencov vzhľadom k ich rôznorodému veku a špecifikám umiestnili do viacerých detských domovov. Nič o nich nevie. V detskom domove žila do svojich 18 rokov, potom sa pretĺkala na ulici, žila kde sa dalo, bola znásilnená. Neskôr nadviazala vzťah so starším mužom, s ktorým otehotnela. O chlapca sa starala v rámci svojich schopností, otec dieťaťa sa s nimi príležitostne stretával a podporoval ich. Neskôr získala jednoizbový byt v tzv. sociálnej bytovke, v ktorej nebola spokojná. Ako sama žena, nevydatá, bola terčom útokov rôznych mužov. Nadviazala krátkodobý vzťah s mužom žijúcim na ulici, od ktorého si sľubovala lásku. Na tehotenstvo však zostala sama, pretože zmizol. Zvažovala adopciu. Bola na materskej dovolenke, ale ledva so synom vyžili. Počas tehotenstva matka chodievala pravidelne na stretnutia

(v dvojtýždňových intervaloch) a podarilo sa nám nadviazať dobrý pomáhajúci vzťah. Celé tehotenstvo avizovala, že dá súhlas na adopciu, ja som jej len poskytovala priestor, kde môže o tom hovoriť a kde sa môže konfrontovať s vlastnými pocitmi ohľadom plánovaného rozhodnutia. Celkovo sme sa pred pôrodom stretli viac než dvanásťkrát. Po pôrode mi zavolała, že zostáva mamou. Požiadala ma, aby som ju prišla pozrieť, keď príde domov z nemocnice. Súhlasila som a myslím, že vtedy bola naozaj šťastná. Bola som si vedomá toho, že celé tehotenstvo sme sa rozprávali o adopcii a že jej krehká rodičovská motivácia môže kolísať. Aj preto som sa snažila zostať s ňou v kontakte. Pod ťarchou priamej starostlivosti o dve deti s minimom peňazí, v dlhoch a bez ďalšej ľudskej podpory, v priebehu niekoľkých týždňov skutočne začala byť nervóznejšia. Matke chýbala trpezlivosť a zručnosť aj vo výchove staršieho dieťaťa. Bola citovo labilná, pohybujuca sa iba v dvoch polohách: nadmieru prezentujúca záujem a lásku a potom odpor a nezáujem, prípadne agresiu. Bola výrazne psychicky deprivovaná. Mala problémy s efektívnym fungovaním v oblasti vlastných financií, žila zo dňa na deň a túžila po okamžitom uspokojení, prednostne pre seba.

Rozhodne nebola dokonalá matka, ale v rámci svojich schopností a zručností sa určite „vypínala k výkonu.“ Pamätám si jej slová z jedného obdobia: „Neviem dať viac, len to čo som dostala.“ Mesiac pred odňatím detí bola v odpore, čiastočne ako keby si uvedomovala svoju neľahkú situáciu a hmlu pokiaľ ide z jej strany o riešenia. Bola na mňa nahnevaná, keď som sa ju snažila motivovať, aby sme ju spolu riešili. Nechcela sa zaoberať svojimi dlhmi.

Odmietala podporu a pomoc aj vo výchove, bola nervózna, frustrovaná z bezmocnosti a začarovaného kruhu. Ale aj z neprítomnosti lásky v jej živote. Náš pomáhajúci vzťah sa dostal do slepej uličky, bol čas ho prehodnotiť, prerušiť, prípadne ukončiť – už jej nepomáhal. Keď sa tak spätne obzriem, uvedomujem si, že bola istým spôsobom aj statočná. Rómska žena sama žijúca s dvomi deťmi, „odchovankyňa“ detského domova – ktorý ju naučil slušne

komunikovať a vystupovať navonok ako biela žena – to určite nemala ľahké v komunite prevažne rómskych chudobných rodín, kde žila. Povedzte si, že naozaj nie je veľa rómskych žien, ktoré sú samé. Neobávajme sa nahlas hovoriť, že človek, ktorý strávi desať rokov v zariadení, má bez rodinných či iných pomáhajúcich stabilných vzťahov reálne ťažkosti s integráciou do „bežnej“ komunity. A nezabudnime, že ona nežila v bežnej komunite, ale v skupine chudobných rodín s mnohými vážnymi problémami, ktoré sa ocitli na jednom mieste... Mala som pocit, že nepatrí ani tam, ani tam: ani do nášho sveta, ani do tamtoho: ani biela, ani Rómka, ani stratená, ani nájdená...niekedy ma prekvapila, ako sa dokázala biť, a inokedy, ako dokázala všetko, čo mala, ničť – vrátane vzťahov. Niekoľko posledných dní pred odňatím detí sa obrátila na iných pomáhajúcich profesionálov, ktorí sa jej snažili pomôcť. Jej neriešená dlhová situácia však vyústila do straty bývania. To, že prišla na oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí s tým, že si nevie predstaviť ako ďalej, vnímam doteraz ako skratovité konanie, ktoré bolo pre ňu typické. Ale rovnako by sa to dalo vnímať ako múdre rozhodnutie – veď išla tam, kde by jej mohli pomôcť. Akokoľvek to vlastne bolo, v tom čase ma veľmi zaskočilo (profesionálne i osobne), že jej situácia bola tak málo posúdená s ohľadom na mladšie dieťa, ktoré bolo kojené a oddelením od matky utrpelo nesmiernu traumatu. Realizované riešenia pre deti (ich umiestnenie 40 km mimo bydlisko matky) sťažovali proces sanácie a v zásade vytvorili bariéru matke a deťom v pokračovaní ich vzťahu.

Takže: ako to bolo so sanáciou?

Oficiálne sa proces sanácie začal dňom odňatia detí, kedy mi matka zavolala s plačom, čo sa stalo. Bola úplne zronená, už prvé dni prechádzala do veľkej apatie, smútku a letargie, váha ktorých sa stupňovala. Nedokázala ísť ani za deťmi do detského domova. Jej podporu sme začali robiť okamžite, keďže sa na nás obrátila. Postupne sme do tejto

pomoci „zatiehli“ mesto a pracovníčku oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré postupne (po dvoch-troch mesiacoch po odňatí detí) „zaradili“ na náš podnet túto rodinu do sanácie, na ktorej sa aj oni podieľali- výkonovo a aj finančne, keďže s nami uzavreli zmluvu o realizácii sanácie pre túto rodinu.

Na prvých troch individuálnych stretnutiach s matkou (udiali sa v priebehu prvých dvoch týždňov po odňatí) sa neustále vracala k tomuto: „Keď ich odvážali do detského domova, bolo to, ako keď mňa viezli do detského domova. Toto som uvidela. Ako mi to moja mama urobila a ja som to urobila svojim deťom.“ Toto pomenované prepojenie na jej vlastnú životnú históriu nás obe postavilo do novej role: Čo s tým? Ako na to? Máme čas zaoberať sa jej osobnou traumou, keď deti potrebujú čo najrýchlejší kontakt s ňou a čo najrýchlejší návrat do jej náručia? Ako pomôcť ubolenej žene, ktorá prežíva nanovo svoj príbeh psychicky zraneného dieťaťa?

Čas hral rozhodne proti nám.

Rovnako hralo proti nám to, že deti boli umiestnené v inom meste, kde nebolo jednoduché dostať sa spojiť verejnej dopravy. Hrala proti nám aj jej „neschopnosť“ ísť na stretnutie s deťmi sama – bála sa svojich pocitov, bála sa, že jej to „vyhodí na oči“ – že ju prestanú ľúbiť. Cítila sa vinná a zlomená. Ocitol som sa v pomáhajúcej situácii so ženou, ktorá zo dňa na deň stratila možnosť koiť dieťa, dala si podľa jej slov pichnúť injekciu na zastavenie laktácie, jej hormonálne výkyvy boli obrovské, prežívala obrovskú psychickú stratu a obnovila sa jej traumatická skúsenosť „stará“ viac než pätnásť rokov. Nemala širšiu rodinu a konštruktívne pomáhajúce vzťahy, o ktoré by sa dalo oprieť.

Opúšťala sa: „Načo to bude dobré, aj tak ich nedostanem späť. Spravila som im to najhoršie. Bolí to, tak hrozne, niekedy sa mi ani nechce žiť.“ Inokedy zase vravela: „Všetci sa na mňa pozerajú, čo som to urobila, ale viete, ja som to nechcela. Chcela by som ujsť, som zbytočná.“ Hovoriť tejto žene o tom, že

ona musí žiť, že deti ju potrebujú, že ju čakajú, že to zvládne....mi pripadalo najmenej profesionálne. Nemôžem jej predsa dať nádej, keď ju nechce. Čo urobiť, aby ju chcela? Neviem, čo mi to napadlo. Ale vedela som, že mám fotky, keď prišla z pôrodnice a že jej treba ponúknuť niečo, aby sa sama „rozbehla“. Vtedy mi napadlo, že s ňou vytvorím **Knihu jej rodiny**, niečo do ruky, niečo, v čom môže listovať a veriť, že to má vo svojich rukách. O mojom návrhu zo začiatku pochybovala. Nerozumela, na čo to bude dobré, vyjadrovala sa, že aj tak to ničomu nepomôže. Zvažovala som, či ju v tom podporovať alebo? Súhlasila. Na každom stretnutí sme robili jednu stranu: začali sme jej menom, dátumom narodenia, menami jej detí, spoločnou fotografiou po pôrode...chcela som, aby jej dala meno. Nazvala vtedy tú fotografiu: *Moja radosť*. Pamätám si, aké bolo pre ňu ťažké napísať niečo o svojej mame, otcovi, nepamätala si (zo začiatku) mená súrodencov. Postupne vyšlo najavo, že otec ju zneužíval, keď chodila na prázdniny z detského domova domov. Preto nechcela, aby „úrad“ oslovoval jej rodičov, keď „prišla“ o deti. Rozpletali sa bolesti, udalosti, a cesty...miesta, kde bola, s kým bola, kto jej pomáhal, kde bola šťastná a kde nebola...ale aj čím je významné jej meno, čím zase mená jej detí...a potom sme kreslili čiaru života: od narodenia jej prvého dieťaťa, tak ako to chcela, lebo „odvtedy sme rodina“. A pridávala miesta, kde všade s ním najprv žila, kto bol pre ňu v tom čase dôležitý, aké hry s chlapcom spolu hrávali. Potom tam pribudlo narodenie dcéry a potom chvíľu váhala: podporovala som ju, aby tam zapísala aj dátum ich rozdelenia a aby zaznačila, kde sa kto od toho času ocitol. Jej ruka zvierala ceruzku a bojovala sama so sebou. Keď to zaznačila, plakala. Plakala veľmi dlho...potom povedala: „Ale takto to nechcem. Chcem, aby sme boli opäť spolu.“ Odrazu akoby už nebola vo svojej vlastnej minulosti, ale tu, v tejto chvíli, keď prežíva, že jej deti sú niekde inde ako ona a ona by chcela byť s nimi. Odvtedy sa v jej vnútri „rozhořel“ oheň veľkej chuti

a túžby byť s deťmi, dokázať to. Bola krehká, čriepky sily sme strážili, aby sa nám nestratili. Aj preto som šla s ňou do detského domova a urobila pre ňu fotky z ich stretnutia. Nalepili sme ich pri najbližšom stretnutí do *Knihy rodiny* a vtedy tie fotky nežne pohládzala prstami.

Potom začala plánovať, kedy ich najbližšie pôjde pozrieť a začala riešiť bývanie s nimi. Prichádzala na stretnutia veselšia, i keď jej nálada stále kolísala. Rozhodne viac spolupracovala. Keď mala opäť krízu, listovali sme si v *Knihy rodiny* – aby sa toho dotýkala, aby to na ňu dýchalo, aby z nej čerpala silu, že jej rodina je skutočná. Prešli sme ešte spolu veľa dôležitých krokov – udalosti šli za sebou, jej sa podarilo nájsť zariadenie pre matky s deťmi, v ktorom by mohla byť spokojná, pripravil sa návrh na súd. Takmer vo všetkých situáciách **som ju fyzicky i psychicky sprevádzala** pred, počas i po udalosti, aby sme hovorili o tom, ako sa cíti a aby ju jej vlastné pocity, neistoty, nebrzdili v postupe ďalej. Aby im viac a sebe rozumela. Raz za čas sme zobrali do rúk *Knihu rodiny* a spoločne sme v nej listovali. Keď jej deti „vrátili“, *Knihy rodiny* ostala u mňa. Asi po týždni som sa ohlásila, žeby som jej ju rada priniesla – pretože patrí im. A tam sa začal odvíjať ďalší príbeh: povedala som jej, že by som rada jej príbeh ukázala aj iným rodičom. **Možno by im to mohlo pomôcť**, keď im odnímu deti, že sa ich dá získať späť. Do *Knihy rodiny* sme dopísali ďalšiu udalosť: ich spoločné opätovné stretnutie a prvé dni na novom mieste. „Ak môžem ja pomôcť zase iným, budem rada.“ Dala mi súhlas, aby som jej príbeh porozprávala iným rodičom i profesionálom. Premýšľala som ako a napadlo mi urobiť prezentáciu. Dnes by som to možno urobila inak. Neviem. Urobila som prezentáciu z celej našej spoločnej oficiálnej cesty a asi po dvoch mesiacoch od návratu detí k nej, som jej ju premietla, aby ju schválila. Bola dojatá a povedala, že by to sama nedokázala (že by sama nezískala naspäť deti), ale teraz verí, že to sama dokázala – tak veľmi si verila. Myslím, že vtedy pri pozeraní tej prezentácie (pohľadu na jej príbeh

cez niekoho iného) **akoby si nanovo uvedomila hodnotu** toho, čo má. Ako šiel čas, z našich sporadických rozhovorov sa mi zdalo, akoby zabúdala, čo všetko sa na ceste k znovuzískaniu detí stalo, všetky úspechy pripisovala sebe samej. Priznám sa, niekedy ma to akoby zraňovalo. Ale čo je vlastne našou pomáhajúcou rolou? Zbierať úspechy a pripomínať klientom, že to vďaka nám sa im zlepšil život? Alebo je našou úlohou, aby na nás zabudli, aby si uverili, že samy môžu riešiť svoje problémy? Ako to je s touto rodinou teraz? Neponúkam žiadny happyend. Nie, vôbec nie sú za vodou. Majú rôzne druhy problémov. Ona stále nie je „dokonalá“ matka, naopak veľa vecí jej nejde...**žiť rodičovstvo v chudobe a osamelosti môže byť dlhodobou veľkou ťarchou.** Sem tam ešte zaváha jej rodičovská motivácia a ona by sa jej najradšej niekedy vzdala... Ale potom sa vráti zase sama k sebe a akoby jej dochádzalo, že bez detí byť nedokáže. Starší chlapec je druhák, „slečna“ má štyri roky. Náročné veci ich určite ešte čakajú. A vôbec neviem, či ich zvládnú. Ja však nie som v pozícii, aby som kvalitu jej rodičovstva posudzovala, som tu len na to, aby som pomáhala. Napriek tomu mám názor: myslím si, že pre ňu samu bolo najlepšie, že uverila, že to ona dokázala, že je to v nej - všetkých ich udržať spolu. Istým spôsobom uverila v seba samu a to je pre matku, ktorá je na rodičovstvo sama, asi nesmierne dôležité. Dnes viem celkom isto, že proces sanácie nezačal dňom odňatia detí. Začal predtým a myslím, že bol úspešný aj preto, že sme mali s klientkou (v čase odňatia detí) vybudovaný pomáhajúci vzťah a že

sme mali v tom čase na našej strane odborné schopnosti a možnosti fungovať pre ňu terapeuticky. Dnes zároveň viem, že by bolo neetické voči deťom nechať rodinu po sanácii bez ďalšej pomoci. Rodina s takýmto príbehom podľa mňa automaticky potrebuje následnú dlhodobú stabilnú podporu.

Dnes viem celkom isto, že proces sanácie nezačal dňom odňatia detí. Začal predtým a myslím, že bol úspešný aj preto, že sme mali s klientkou (v čase odňatia detí) vybudovaný pomáhajúci vzťah a že sme mali v tom čase na našej strane odborné schopnosti a možnosti fungovať pre ňu terapeuticky.

Aké pokračujúce služby pre rodinu boli v našich odborných silách a finančných možnostiach? Rodine sme prvé dva roky (po ukončení sanácie) poskytovali pokračujúce služby (sprevádzanie, výchovné poradenstvo, terénnu prácu v rodine), v súčasnosti poskytujeme supervíziu dvom dobrovoľníkom: podporným rodinným aktivistom (obaja s rodičovskou skúsenosťou), ktorí priamo matke pomáhajú pri výchove detí. Služby dnes finančne pokrývame zo súkromných zdrojov, ktoré pracne niekoľko mesiacov v roku zháňame. Predpokladáme, že o týchto našich aktivitách ani príslušný

pracovník oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ani príslušné mesto, kde rodina pôvodne patrí – nevie. Mali by to vedieť? Chceli by to vedieť?

Táto kazuistika mohla byť prerozprávaná na mnoho spôsobov, ja som si vybrala tento, pretože mi bol v tomto čase najbližší. Uvedomujem si, že prinášam čiastočne akési posolstvo spred štyroch rokov- preosiate a doplnené dnešným objektívom. Predpokladám však, že je aktuálne aj pre súčasnosť a je možné sa ním snáď aj nechať inšpirovať.

Spomínaná prezentácia bola ako kazuistika prezentovaná v Mojmírovciach na seminári Pripútanie – aplikácie Kníh života pri podpore rodiny (organizoval Návrat v roku 2008).

Európske štandardy kvality pre pomoc deťom žijúcim mimo vlastnej rodiny si možno bezplatne stiahnuť aj v slovenskom jazyku na internetovej stránke: www.quality4children.info Potešia ma vaše reakcie: zilincikova@navrat.sk

Mgr. Dana Žilincíková je sociálna poradkyňa, psychoterapeutka vo výcviku, supervízorka. V rokoch 2003-2007 pôsobila ako národná koordinátorka v celoeurópskom projekte Quality4children – Quality Standards, ktorý na základe analýzy skutočných príbehov mladých ľudí (z celej Európy) vyrastajúcich mimo vlastnej rodiny, pomohol pri vytvorení európskych štandardov kvality pre pomoc deťom žijúcim mimo vlastnej rodiny a ich predstaveniu v Európskom parlamente v Bruseli.

ZAÚJALO NÁS: ZACHRÁŇME ŽIVOTY- KONKRÉTNÁ POMOC TEHOTNÝM ŽENÁM, MATKÁM A ICH DEŤOM V NÚDZI

ROZHOVOR S MÁRIOU DEMETEROVOU, KOORDINÁTOROU PROJEKTU, KTORÝ ZA VIAC AKO ŠTYRI ROKY POMOHOLO 60 ŽENÁM A ZACHRÁNIL 50 BÁBÄTIEK

Rozprávala sa Mgr. Andrea Eliášová **Pani Demeterová, v čom projekt Zachráňme životy najviac zaplnil medzeru, vákuum na Slovensku – v akej oblasti? A prečo sa v ňom angažujete?**

- Projekt Zachráňme životy je jedným z projektov konkrétnej pomoci, ktoré realizuje občianske združenie Fórum života. Pred viac ako tromi rokmi som stála pri jeho zrode. Pre projekt sme sa rozhodli preto, že okolo nás sa veľa hovorilo o slobodnej voľbe ženy rozhodnúť sa pre dieťa. Ale ako sa môže žena rozhodnúť, keď nemá dostatok informácií a nemá podmienky na to, aby sa mohla rozhodnúť pre život? Počas mojej viac ako dvadsaťročnej práce so ženami s deťmi v krajnej životnej núdzi sa na mňa viaceré obracali so žiadosťou, že keby boli stretli aspoň jedného človeka vo svojom okolí, ktorý by ich povzbudil, podporil, že to zvládnu a podal im pomocnú ruku, určite by sa rozhodli pre život svojho dieťaťa. Mnohé z nich podstúpili umelé ukončenie tehotenstva a dodnes sa s tým nevyrovnali. Preto som sa aj ja osobne rozhodla byť týmto ženám oporou a pomôcť im, koľko sa len dá... Súčasne som stretla veľa ľudí, ktorí takisto chceli pomôcť, či už finančne alebo priamo zapojením sa do projektu.

„Ak má ktokoľvek vo svojom okolí ženu, ktorá napriek nepriaznivej životnej situácii, či už materiálnej alebo inej chce na svet priviesť svoje dieťaťko, ale nemá na to priaznivé podmienky, nech sa na nás obráti.“

Na svojej webovej stránke www.zachranmezivoty.sk máte aj galériu doteraz zachránených životov. Prezradte, koľko detičiek sa doteraz podarilo zachrániť a s ktorými ste prežili najdramatickejšie príbehy, okamihy?

- Počas viac ako trojročného trvania projektu sme podali pomocnú ruku 60 ženám, narodilo sa 50 detí a to sú len tie,

ktoré sme podporovali do jedného roka veku dieťaťa. Zachránených detí bolo oveľa viac. Lebo v rámci poradenstva sme riešili vyše 600 prípadov. Veľa ráz po prvom odmietnutí pomohla rodina, inokedy sa nám podarilo nájsť iné riešenie. Spolupracujeme s 15 poskytovateľmi pomoci, teda konkrétnymi zariadeniami a v druhej etape podporujeme aj ženy, ktoré zostávajú v domácom prostredí. Našou podmienkou je, aby spolupracovali s odborníkmi a tí sú nám aj garantom, že sa pomoc nezneužíva. Často sa hlásia samotní ľudia ochotní pomôcť. Pre ženy je veľmi emotívne, že vlastní im odmietli pomoc a pomáhajú cudzí. To ich často naštartuje popasovať sa s nepriazňou osudu. A na ktoré narodené dieťatko si najviac spomínam? Ťažko povedať. Je to vždy to práve narodené... Ale predsa... Sú to väčšinou deti mamičiek bez akéhokoľvek zázemia, bez pomoci najbližších. Napríklad malá Magdalénka, ktorá sa narodila odchovankyni detského domova a otec bol takisto odchovanec detského domova a ešte k tomu prepadol drogám. Keď za mnou mamička Magdalénky prvý raz prišla, bola veľmi nešťastná, lebo nemala malú ani v akej perinke doniesť z pôrodnice, ale pritom ju veľmi chcela. Všetko sme postupne spolu vyriešili a dnes ona pomáha ženám

veľa spolupracovníkov. Ani ich neviem spočítať. Sú to predovšetkým darcovia, ktorí pravidelne mesačne prispievajú rozličnými sumami, podľa svojich možností na najnevyhnutnejšie náklady tehotných žien, na stravu, bývanie, výbavičku, všetko potrebné a potom ďalej do jedného roka veku narodeného dieťatka. Ďalšími spolupracovníkmi sú odborní pracovníci poskytovateľov pomoci, lekári, aj bežní ľudia, ktorí poukážu na ženu s nepriaznivým osudom a nie je im ľahostajný jej osud. Mnohí pomáhajú v úplnej anonymite. **V akých prípadoch sa teda môžu na vás ženy, ktoré potrebujú pomoc obrátiť?**

- Ak má ktokoľvek vo svojom okolí ženu, ktorá napriek nepriaznivej životnej situácii, či už materiálnej alebo inej chce na svet priviesť svoje dieťaťko, ale nemá na to priaznivé podmienky, nech sa na nás obráti. Môže to samozrejme byť aj samotná žena. Čo sa týka pomoci štátu, tej sa nám zatiaľ veľmi nedostalo, skôr sa na nás niekedy obracajú najmä sociálni pracovníci samospráv so žiadosťou o pomoc v konkrétnych prípadoch. A čo sa týka Cirkvi, v rámci jednotlivých farností nám pomáhajú najmä s propagačnými materiálmi, ale viacerí kňazi vo farnostiach sú priamo našimi spolupracovníkmi. Po troch rokoch fungovania projektu sme zistili, že je veľmi dôležité poskytovať aj iné poradenstvo a informácie, preto vznikol ďalší projekt konkrétnej pomoci – Poradňa Alexis. (O nej píšeme na inom mieste-pozn. A. E.)

Kontakt: info@zachranmezivoty.sk
Poznámka: O projekte sa viac dozviete aj z internetovej stránky www.zachranmezivoty.sk, kde nájdete aj fotogalériu zachránených bábätiok a ďalšie potrebné kontakty. Mária Demeterová žije dlhé roky v šťastnom manželstve. S manželom vychovali 3 deti a majú 6 vnúčat. Je koordinátorkou projektu Zachráňme životy a zároveň bývalou viceprimátorkou Bratislavy a poslankyňou NR SR.

Quality in the Best Interests of the Child! – Quality Standards in Out-Of-Home Child Care in Europe

ZAÚJALO NÁS: POZNÁTE „ALEXIS“- PORADŇU PRE ŽENY A DIEVČATÁ?

Hovoríme s Mgr. Zuzanou Kiňovou – o špecifickom projekte, ktorý si zaslúži väčšiu pozornosť a ktorý už začínajú „objavovať“ aj muži

Ako by ste charakterizovali poslanie poradne Alexis? Priblížte prosím, ako sa zrodil tento projekt, z akej potreby vzišiel.

- Hlavným poslaním poradne Alexis (z gréc. álexis - pomáhať), ktorú zriadilo o. z. Fórum života a ktorá nadväzuje na projekt *Zachráňme životy*, je pomáhať najmä ženám, ktoré trápí nečakané tehotenstvo príp.

ženám, ktoré prekonali spontánny či umelý potrat. Zameriavame sa však aj na pomoc otcom či rodinným príslušníkom. Tento projekt Fórum života - poradňa Alexis vznikol v decembri 2009. Jeho založenie bolo iniciované riešením prípadov žien, ktoré sa ozývali cez projekt *Zachráňme životy*, boli však odlišné od prípadov, ktorým sa tento projekt má venovať. A práve preto sme vytvorili projekt tejto poradne, ktorý poskytuje sociálne, psychologické, právne a zdravotné poradenstvo a to so zázemím odborníkov.

Ako vyzerá taký jeden bežný deň v poradni Alexis - z pohľadu pracovníka a z pohľadu ženy, ktorá osloví Alexis o pomoc?

- Keďže poradňa Alexis je ešte mladý projekt, nie je až taká známa medzi slovenskou verejnosťou. Priemerne riešime cca deväť prípadov mesačne, čiže máme dni, kedy sa nikto neozve a dni, kedy sa ozvú aj dvaja či traja ľudia za deň. Ak sa niekto ozve, je to najčastejšie mailom (poradna@alexisporana.sk) a to asi z dôvodu, že je to najanonymnejší spôsob, príp. telefonicky (0911 350 200, 0917 350 200). Tu však väčšinou za konkrétnu

ženu volá už niekto iný (mama, kamarátka, sestra, priateľ a pod.) V poradni dobrovoľne pracujú dve poradkyne (psychologička a sociálna pracovníčka). Napriek tomu, že ponúkame aj možnosť osobného poradenstva, je využívaná minimálne. Nečakané tehotenstvo alebo následky spontánneho či umelého potratu sú pre ženu veľmi citlivé témy, asi to je hlavný dôvod, prečo chcú zostať v anonymite.

Ako by ste doteraz vyhodnotili fungovanie poradne? Čo sa jej už podarilo, kde cítite rezervy? Plánujete ju prípadne rozšíriť?

- Poradňa Alexis je jediná svojho druhu na Slovensku. Od začiatku realizácie tohto projektu do konca

júna 2012 sme celkovo riešili 290 prípadov. Za rok 2012 to je zatiaľ 85 prípadov. Za prvý rok fungovania sme riešili 95 prípadov. Vlni sme riešili 107 prípadov, ktoré sa väčšinou týkali neplánovaného alebo rizikového tehotenstva. Zvýšil sa aj počet prípadov s postabortívnym syndrómom. Vďaka nášmu poradenstvu sa 12 mamičiek, o ktorých vieme, rozhodlo, že si bábätko nechá. Riešili sme tiež prípady týraných žien, ktoré sme odporučili na spolupracujúce organizácie, ktoré sa takýmto prípadom venujú. Poradňu kontaktujú dievčatá a ženy priemerne vo veku 13-32 rokov. Ozývajú sa nám však už aj muži. Našou „slabinou“ je propagácia poradne. Bohužiaľ, z finančných dôvodov si nemôžeme dovoliť masívnejšiu kampaň. Financie sú tiež dôvodom, prečo zatiaľ neplánujeme poradňu rozširovať. Ako som už spomínala, aj súčasne dve poradkyne pracujú dobrovoľne. Ak sa nám však podarí zohnať dostatok financií, radi by sme vybudovali sieť regionálnych poradcov.

Ďakujeme za rozhovor. Zhovárala sa: Mgr. Andrea Eliášová.

Do vašej pozornosti:

V poradni Alexis v centre Bratislavy možno požiadať o pomoc aj osobne, a to každý pracovný deň - od 10,00 do 16,00 hod. Osobné stretnutie je však potrebné dohodnúť si na vyššie uvedených telefónnych číslach.

Čo všetko ponúka poradňa Alexis?

- Pomoc pri analýze problému a hľadani riešenia.
- Pomoc pri zorientovaní sa v sociálnej sieti.
- Pomoc pri nájdení azylového ubytovania.
- Poskytnutie tehotenského testu zdarma.

- Posúdenie výsledkov prenatalných tehotenských vyšetrení a následné poradenstvo (v spolupráci s odborníkmi).
- Informácie o mechanizmoch, ktoré vplyvajú na plodnosť a počatie.
- Informácie o prenatalnom vývine a zmenách v tele ženy počas tehotenstva.
- V prípade potreby sprostredkovanie stretnutia s odborníkmi (napr. gynekológom, sociálnym pracovníkom, psychológom, duchovným, krízovým pracovníkom z azylového domu).
- Konzultácie v prípade zvažovania utajeného pôrodu a náhradnej rodinnej starostlivosti.
- Vzájomné rodinné konzultácie – s partnerom, starými rodičmi dieťaťa, ktorým chýba dostatok informácií pre láskavé pochopenie.
- Ďalšie informácie a konzultácie pre jednotlivcov a kolektívy, napr. školy (krása materstva, sexualita ako dar, dieťa ako dar, realita umelého potratu, postabortívny syndróm).

Linka pomoci: 0800/12 00 24, poradňa Alexis: www.alexisporadna.sk

Mgr. Zuzana Kiňová vyštudovala problematiku sociálnej práce na Trnavskej univerzite. Je koordinátorkou konkrétnej pomoci vo Fóre života (o. z.) a zároveň poradkyňou v poradni Alexis. Popri práci sa venuje aj práci s ľuďmi bez domova ako streetworkerka.

Kontakt: sam.kinova@gmail.com

Mgr. Andrea Eliášová je redaktorka, publicistka.

ZAÚJALO NÁS: MOŽNOSTI LIEČBY ZÁVISLOSTÍ DETÍ V RESOCIALIZAČNOM STREDISKU

Mgr. Ľubomíra Šoková

Abstrakt: V príspevku sa zameriavame na zraniteľnosť detí voči závislosti. Popisujeme faktory, ktoré sa podieľajú na vzniku závislosti. Závislosť detí možno liečiť aj resocializačnou formou. Približujeme, čo si resocializácia dieťaťa vyžaduje, aký má vplyv a dopad na dieťa a aj na rodinu. Príspevok sústreďuje pozornosť najmä na kompetencie sociálneho pracovníka, pracujúceho v resocializačnom stredisku.

V dnešnej dobe drogy užívajú respektíve zneužívajú stále viac zvýšené počty ľudí na celej planéte a čo je najhoršie, závislosti na drogách čoraz častejšie prepádajú hlavne deti. Tabak a alkohol sú v našej krajine stále najčastejšie užívané drogy s vysoko spoločenskou toleranciou. Deti veľmi radi preberajú určité vzorce správania od dospelých, a tým sa u nich fajčenie a pitie alkoholu stáva odrazovým mostíkom pre užívanie iných drog.

Dôvody vzniku závislostí sú zložité a nemožno ich vysvetľovať iba jednou príčinou. Vždy je to spleť faktorov, ktoré podmieňujú vznik závislosti. Tieto faktory sú rôzne, ako samotná droga, telesné, psychické a osobnostné predispozície dieťaťa, ako aj prostredie, rodina, škola a priatelia alebo únik pred nudou, hnevom, depresiou....Za najviac zraniteľnú skupinu užívateľov drog možno právom pokladať práve deti. Ich rodičia často ani len netušia, že práve ich dieťa je užívateľom drog, alebo je na nich závislé. Zväčša nasleduje hľadanie vinníka, či už samotní rodičia to považujú za svoje zlyhanie alebo obviňujú niekoho iného. Rôzne faktory majú vplyv na drogovú kariéru dieťaťa, no treba si uvedomiť a prijať fakt, že ak sa dieťa rozhodne užívať drogy, je zbytočné obviňovať a hľadať vinníkov. Všetci rodičia majú možnosť pomôcť svojmu dieťaťu zo závislosti. Zväčša

si však vyžaduje odbornú pomoc zo strany kompetentných. Drogy sa dotýkajú a majú dosah na všetky deti z akéhokoľvek prostredia, či sa jedná o dieťa z bohatej rodiny, zo vzdelanej alebo chudobou ohrozenej rodiny. Závislosť si nevyberá svoju obeť. Vonkajšie príznaky závislosti môžeme zovšeobecniť do symptómov, akými sú zmena okruhu priateľov, zanechanie záujmov aktivít, zmenený program dňa- v noci zvýšená aktivita, cez deň vyčerpanosť, odpočinok, zvýšená spotreba financií bez zjavných nákupov, zhoršenie školského výkonu, nezdravý bledý vzhľad, zanedbanie zovňajšku, časté výkyvy nálad

„Trvalá abstinencia je celoživotný a nikdy nekončiaci proces. Nemožno si myslieť, že ak závislý prestane užívať drogy, bude v poriadku. Je nutné aby odborná pomoc bola poskytovaná aj po liečbe v akejkoľvek forme. Často sa stáva, že závislosť bola iba zástupným problémom a dôsledkom iných problémov, ktoré užívaniu drog predchádzali.“

a zmena povahy, počas rozhovoru nesústredenosť, neschopnosť pozorne počúvať.

Rodičia sa snažia svoje deti vychovávať najlepšie ako vedia, zo všetkých síl a všetkou láskou. No príde čas, kedy si rodič musí priznať, že jeho schopnosti a možnosti riešiť danú situáciu sú nepostačujúce a musí hľadať iné riešenie. V našich podmienkach je jednou z možností resocializačné stredisko, ktoré sa riadi podľa zákona č.305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately v platnom znení. Medzi zariadenia sociálnoprávnej ochrany a kurately zaraďujeme špecializované zariadenie resocializačné stredisko podľa § 63 spomínaného zákona, pre drogovú závislosť a inak závislých, kde liečba prebieha rezidenčnou formou alebo ambulantnou. Ide o poskytovanie sociálnej služby v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja alebo obce

a aj neštátnymi subjektami, ktoré sa podrobujú akreditačnému konaniu. Resocializácia sa svojím programom zameriava predovšetkým na zmenu spôsobu myslenia, konania, cítenia a životného štýlu. Sociálny pracovník poskytuje klientom tréning sociálnych zručností, komunikácie, budovanie nových morálnych a etických noriem, nácvik samostatného života a života v societe, nácvik správania sa. Pri riešení problémovej sociálnej situácie, v ktorej sa klient nachádza, mu je nápomocný sociálny pracovník. Sociálny pracovník ma osvojené poznatky zo sociálnej práce a aj z viacerých vedných oblastí. Mal by

byť podľa Řezníčka (1997) vybavený týmito osobnostnými kvalitami: ľudský cit, schopnosť empatie, vrelosť, autenticnosť, ale aj tvorivosť a flexibilná dôraznosť. Kompetencie sociálneho pracovníka pri práci so závislými označuje Nerad, Neradová (1998) ako schopnosť odhadnúť optimálnu mieru pomoci, ktorú klientovi ponúkame. Treba brať na zreteľ stupeň vývoja klientovho postoja voči svojej závislosti. Taktiež sem radia empatiu, prvky výchovy, poradenstvo, riadenie a vedenie klienta. U detí sa alkohol spaľuje v tele omnoho neskôr, ako v tele dospelého. Taktiež metabolický a nervový systém je až v dospelom veku dostatočne vyvinutý a tým sa aj predpoklad vytvorenia závislosti u detí zvyšuje viac ako u dospelých. Žiadne dieťa nie je v bezpečí pred touto hrozbou. Problémy s drogami sú spojené so všetkými oblasťami života- citovou, psychickou, duchovnou a sociálnou.

Ako vidno, dostať sa k jadrú problému znamená dotknúť sa každej z oblastí života. Ak má byť liečba efektívna, je nevyhnutné aby sa do nej zapojili aj rodičia. Resocializáciu vykonávame v úzkom vzťahu k sociálnemu prostrediu dieťaťa. Je nesmierne dôležité byť pozorný voči postojom rodičov k dieťaťu a ich štýlu výchovy. Tiež je dôležitá spolupráca a podpora zo strany rodičov. Orlíková (2007) vymenováva, čo by mali blízki závislých vedieť po skončení resocializácie. Liečba je iba jeden krok a celý proces vyliečenia tým nekončí. Trvalá abstinencia je celoživotný a nikdy nekončiaci proces. Nemožno si myslieť, že ak závislý prestane užívať drogy, bude v poriadku. Je nutné aby odborná pomoc bola poskytovaná aj po liečbe v akejkoľvek forme. Často sa stáva, že závislosť bola iba zástupným problémom a dôsledkom iných problémov, ktoré užívaniu drog predchádzali. Žák (2007) píše, že sú rôzne skupiny ľudí. Vždy je niekoľko príčin, prečo ľudia začnú brať drogy. Droga nemusí byť ich hlavný problém, no môže byť odpoveďou na tento problém. Odpovedajú na vplyv prostredia, môžu pochádzať z nefunkčných rodín, niečo v ich prostredí je zlé, majú genetickú predispozíciu. Veľkú úlohu zohráva osobnostná stránka človeka, aké má hodnoty v živote, nakoľko a ako je schopný bojovať za ne. **Ak niekto vyskúša drogu, môže byť za tým čokoľvek, no ak pri užívaní zostane, je to preto, že droga mu dáva odpoveď na nejaký problém a vidinu pozitívneho riešenia tohto problému.** Sociálny pracovník podporuje klientove drobné úspechy, rozvíja jeho schopnosti mať za seba zodpovednosť, snaží sa byť len ukazovateľom klientových možností a nie realizátorom. Podporuje klientovu sebadôveru, ukazuje mu jeho úspechy.

Individuálna a skupinová práca
S klientom pracuje individuálne i skupinovo. Individuálna práca

„Podľa Nešpora (2007) rodina disponuje ďaleko silnejšími motivačnými nástrojmi, ako terapeut. To treba vhodne využívať.“

s klientom zahŕňa: poskytovanie informácií a rád, povzbudenie, uistenie a poukázanie na obvyklú situáciu, podmieňovanie klienta, behaviorálny nácvik klienta, nácvik správania, konfrontáciu, zadávanie domácich úloh. Skupinová práca s komunitou zahŕňa všetky prvky, ktoré vykazuje aj individuálna, máva však väčší vplyv na vytvorenie tlaku u jedinca. Sociálny pracovník má vždy pripravenú tému, o ktorej sa vedie diskusia, v ktorej klienti tvoria, kreslia, nacvičujú sociálne zručnosti. Povinnosť vypracovávať individuálny resocializačný plán vyplýva zo zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately, § 63 resocializačné stredisko. Je súčasťou poskytovania sociálnej služby. Jeho súčasťou je určenie adaptačnej fázy resocializačného procesu klienta, metódy práce s rodinou a blízkymi osobami, spôsob spolupráce so školou. Túto povinnosť treba plniť a vyhodnocovať raz mesačne spolu s klientom a raz za tri mesiace s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Pri vypracovávaní individuálneho resocializačného plánu berieme do úvahy nielen charakter poruchy, ale aj očakávania a potreby dieťaťa. Dôležitý pre prácu je mať empatický vzťah s dieťaťom, voľba primeranej komunikácie s ohľadom na chápacosť. Kladieme vhodné otázky, citlivo komentujeme to, čo nám dieťa rozpráva. Odstraňujeme neistoty a používame posilňujúce pôsobenie na správanie a myslenie dieťaťa. V individuálnom plánovaní kladieme dôraz predovšetkým nato, čo znamená, že plánovanie by malo vychádzať z individuálnych potrieb a možností konkrétneho klienta a jeho jedinečnosti. Individuálne plánovanie možno rozdeliť do niekoľkých etáp:

- vyjadrenie potrieb a prianí klienta, teda jeho očakávania,
- stanovenie osobného cieľa klienta: teda toho, čoho chce klient dosiahnuť,
- konkrétny postup, kroky k dosiahnutiu cieľa
- zhodnotenie spolupráce: teda, či boli vytýčené ciele dosiahnuté a ak nie, z akého dôvodu (Chrenková, 2011, s.250).

Zo strany sociálneho pracovníka

sú žiaduce prejavy spontánnosti a prirodzenej nenútenosti. Niektoré návyky dieťaťa treba meniť, prevychovávať a chýbajúce zručnosti natrénovať, naučiť. Snažíme sa pracovať s túžbou pracovať na sebe a porozumieť sebe samému. Členovia komunity sa aktivizujú a ich aktivita sa usmerňuje tak, aby sa získala ich osobná účasť na vlastnej náprave a naučili sa poznávať a využívať vlastné zdroje. V oblasti pôsobenia rodiny na jej člena môžeme nájsť niekoľko rizikových aj protektívnych faktorov. Podľa Nešpora (2007) rodina sa môže podieľať priamo alebo nepriamo na vzniku a rozvoji závislosti u svojho člena, taktiež rodina môže svojim vplyvom predchádzať rozvoju závislosti a taktiež pomôcť svojmu členovi k uzdraveniu zo závislosti. Sústreďenie pozornosti na člena, ktorý užíva drogy, rodinu často vyčerpá a neumožní jej zaoberať sa problémami ostatných. Prácu v rodine treba „uchopiť“ v procese resocializácie a podporovať ju. Vždy sa môže poskytnúť podpora rodine, ktorá sa ukazuje ako paralyzovaná a bezmocná. Možno jej navrhnúť pomoc, či už spolu so závislým členom rodiny alebo samostatne, ak závislý odmieta liečbu. Podľa systému práce v resocializačnom stredisku možno zapojiť rodinu do liečby v rôznych podobách, napríklad cez rozhovory, návštevy v stredisku, podujatia a akcie, stretnutia. Prospešné je, ak sa zastaví sebaľútosť a bezmocnosť v rodine, ak rodičia pokorne priznajú, že niečo nie je správne, že možno niečo robili zle a odhodlali sa k zmene a náprave vo svojom fungovaní. Mnohé resocializačné strediská ponúkajú skupiny pre rodičov, kde k tejto zmene rodičov motivujú, podporujú a učia (Lúčna, 2008). Zachytenie nutnosti zmeny podľa Kalinu (2008) vo fungovaní rodiny a pomenovanie problému v rodine si vyžaduje od sociálneho pracovníka vnímanie rodiny ako celku. Zmena člena rodiny a jeho abstinencia po liečbe nemusia byť prioritou pre rodinu, je to však prioritou pre resocializačné stredisko. Rodina je kontextom, v ktorom závislé správanie vzniká, prebieha a udržuje sa. Rodina so závislým členom bezpochyby trpí, i keď sa môžu vyskytnúť prípady, kedy drogová závislosť prináša pre rodinu určitý pozitívny význam. Ten

rozumieme ako oddialenie nevitanej zmeny t.j. separáciu dieťaťa od rodiny, chránenie pred venovaním sa iným komplikovaným problémom, t.j. odcudzenie sa rodičov, zlyhanie matky v profesionálnej kariére alebo pod pozitívnym významom nachádzame prínos pre osobnostné potreby niektorých členov z rodiny, a to už či vo forme potreby ochrany, potreby sebaobetovania, potreby moci. Podľa Nešpora (2007) rodina však disponuje ďaleko silnejšími motivačnými nástrojmi, ako terapeut. To treba vhodne využívať.

„Kvalitné rodinné zázemie, prítomnosť blízkej osoby, na ktorú sa počas liečby klient môže obrátiť s dôverou sú dôležité činitele, ktoré znižujú riziko recidívy.“

Závislosť je choroba, ktorá sa dá liečiť a vyliečiť. Podmienkou však je, aby to chcel aj sám pacient a nie len my a jeho blízki. Kvalitné rodinné zázemie, prítomnosť blízkej osoby, na ktorú sa počas liečby klient môže obrátiť s dôverou sú dôležité činitele, ktoré znižujú riziko recidívy. Je potrebné odovzdať iniciatívu a zodpovednosť za liečbu do rúk tomu, kto sa sám zo závislosti lieči, píše Somora (2010). Skupiny pre rodičov a blízkych závislého majú charakter informačný a motivačný, sledujú úpravu vzťahov a komunikácie v rodine, podporujú klienta v liečbe, napomáhajú nastolovaniu nových pravidiel, poskytujú spätné väzby a mnoho iných potrebných a cenných námetov pre zdravé fungovanie rodiny (Frouzová). Je potrebné, aby rodina porozumela tomu, že ak dieťa nemá doma zázemie a prijatie, nemá

atmosféru a nemá určitú vidinu, prečo sa má snažiť, kam sa má ponáhľať, za čím má ísť, potom je to šedá ničota. Ide o to: presvedčiť každého jedného člena rodiny, ktorý je ochotný počúvať, že má začať práve od seba. Naše rodiny mlčia o problémoch, nehľadajú pomoc. O všetkom mlčia namiesto toho, aby začali hľadať efektívne riešenie pre svoje problémy. Práve tu by mal sociálny pracovník apelovať na nutnosť zmeny vo fungovaní rodiny a podporiť ju k prvému kroku, ako radí Levická (2001).

Zoznam použitej literatúry:

FROUZOVÁ, M.: *Témata skupiny pro rodiče a blízké klienta při léčbě v terapeutické komunitě*. In: Kalina, K. 2008, *Terapeutická komunita - Obecný model a jeho aplikace v léčbě Závislosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 394 s. ISBN 978-80-247-2449-2.

CHRENKOVÁ, M.: *Formulace zakázky v kontextu sociálních služeb- možnosti a limity*. In: Ondrušková, E. (Eds.), *Realita a vize sociální práce*. Bratislava, Polygrafické stredisko UK, 2011, 247 – 253. ISBN 978-80-223-3075-6.

KALINA, Kamil: *Terapeutická komunita - Obecný model a jeho aplikace v léčbě Závislosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 394 s. ISBN 978-80-247-2449-2.

LEVICKÁ, J.: *Protidrogové fórum 2000/2001*, Vydal: Mestský úrad, Piešťany: Tising press, 115 s. ISBN 80-968706-2-9.

LÚČNA, S.: *O neoddělitelných a nevyhnutných součástech léčby závislosti*. 14-15 s. In: Čistý deň, roč. VI., č.4, Bratislava: Sineal, 2008, 32 s. ISSN 1336-4243.

NEŠPOR, K.: *Návykové chování a závislost*. 3.dopl. a opr.vyd., Praha: Portál, 2007. 176 s. ISBN 978-80-7367-

267-6.

ORLÍKOVÁ, B.: *Bývalí uživatelé In: Drogy: otázky a odpovědi: příručka pro rodinné příslušníky a pomáhající profese/ kolektiv autorů občanského sdružení SANANIM*, Vyd.1. Praha: Portál, 2007. 200 s. ISBN 978-80-7367-223-2.

PAVELOVÁ, L.: *Perspektivy sociální práce v oblasti závislosti*. IV. Medzinárodná konferencia doktorandov odborov Psychológia a Sociálna práca. Nitra: FSvZ, 2009.

ŘEZNÍČEK, I.: *Metody sociální práce*. Praha, Slon, 1997. ISBN 80-85850-001.

SOMORA, M.: *Rozhovor s primářem Centra pre liečbu drogových závislostí v Banskej Bystrici MUDr. Somorom o drogách a závislostech* In: Časopis Cesta, roč. VIII., č. november, Prešov: Gréckokatolícka charita, 2010, 35 s. ISSN 1338-1423.

Zbierka zákonov 305/2005 o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Národná rada Slovenskej republiky. 25.máj 2005.

ŽÁK, J.F.: *Chci vrátit životu dluh, říká vedoucí K-centra Noe*. In: Sociálna práca, Časopis pre teóriu, prax a vzdelávanie v sociálnej práci, Vydavateľ: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, roč. 2007, č. 3, s.35-36, 139 s. ISSN 1213-6204.

Autorka príspevku Mgr. Ľubomíra Šoková pôsobí ako externá doktorandka na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave.

Kontakt: lubomira.sokova@gmail.com

mimo Európy. Dôležitá je výmena skúseností a vytváranie systému adekvátneho pre danú krajinu.

Asociácia rodinných sudcov

V návaznosti na vznik špecializovaných rodinných sudcov bola založená **Asociácia rodinných sudcov (ďalej ARS)**, myšlienka jej zrodu vznikla na stretnutí sudcov pôsobiach v Bratislavskom kraji (vybavujúcich agendu P) dňa 7.11. 2011. Stanovy ARS boli schválené na stretnutí rodinných sudcov v Omšeni dňa 16. 2.2012. Občianske združenie ARS bolo zaregistrované Ministerstvom vnútra SR dňa 09. 3.2012. Ku dňu 18. 5.2012 prípravný výbor ARS zvolil prvých členov predstavenstva.

Asociácia rodinných sudcov je stavovskou organizáciou sudcov, ktorá združuje sudcov vybavujúcich agendu P, teda agendu týkajúcu sa rodinného práva. Čestnými členmi asociácie sú osobnosti spoločenského a kultúrneho života, ktoré sa významnou mierou podieľajú na koncepcii rodinnej politiky Slovenskej republiky, ochrane rodiny ako takej a propagácii myšlienky rodinného a manželského života. Sídlo ARS je Bratislava, je však potrebné zvážiť vytvorenie regionálnych pobočiek ARS v Banskej Bystrici a v Prešove alebo Košiciach.

Ciele ARS:

- Zabezpečenie spolupráce sudcov vybavujúcich agendu P v rámci Slovenskej republiky, spolupráca by sa mala realizovať formou pravidelných stretnutí sudcov a vzájomnou diskusiou o problémoch vyplývajúcich z vybavovania agendy P. Sudcovia by si mali svoje názory a skúsenosti na rôzne problémy súvisiace s vyššie uvedenou oblasťou vymieňať buď pri osobných stretnutiach alebo na internetovej stránke združenia.
- Podieľať sa na príprave vzdelávania

„Asociácia rodinných sudcov zatiaľ nadviazala kontakty s rodinnými sudcami vo Francúzsku, Taliansku a Českej republike.“

rodinných sudcov. ARS by mala spolupracovať s Justičnou akadémiou, slovenskými vysokými školami príp. neštátnymi organizáciami zaoberajúcimi sa vzdelávaním tak, aby bolo zabezpečené vzdelávanie rodinných sudcov vo všetkých oblastiach, v ktorých je to potrebné. Prvoradým cieľom je definovať oblasti a spôsob vzdelávania rodinných sudcov a aktívne sa podieľať na presadzovaní určeného modelu.

- Podieľať sa na informovaní verejnosti o činnosti rodinných sudcov a súdov a na zvyšovaní právneho povedomia verejnosti v oblasti rodinného práva. ARS bude tento cieľ presadzovať vytvorením internetovej stránky, na ktorej budú členovia pravidelne publikovať rozsudky týkajúce sa dôležitých oblastí rozhodovania v oblasti rodinného práva. Rozsudky budú zverejnené pri zachovaní zásad anonymity tak, aby nebolo možné za žiadnych okolností určiť účastníkov konania. Rozsudky budú publikované so zreteľom na formulácie dôležitých právnych viet používaných v oblasti rodinného práva.

Členovia ARS by sa mali pravidelne zúčastňovať prednášok, ktoré budú usporadúvané po dohode s Ministerstvom školstva Slovenskej republiky resp. s príslušnými školami. Prednášky by sa mali uskutočňovať pre druhý stupeň základných škôl a pre stredné školy. **Na prednáškach by mali členovia ARS oboznámiť žiakov a študentov so základnými**

zásadami rodinného práva a spôsobmi riešenia problémov, ktoré môžu v rodine z právneho hľadiska nastať. Prednášková činnosť ARS by mala zlepšiť zlú situáciu v právnom povedomí mladej generácie. Prednášková činnosť by mala byť dobrovoľná a bezplatná.

Člen ARS by mal prednáškovú činnosť uskutočňovať v mieste svojho bydliska, resp. výkonu práce sudcu.

- Presadzovať špecializáciu rodinných sudcov v rámci sústavy súdov Slovenskej republiky. ARS bude

aktívne presadzovať, aby na každom okresnom súde resp. krajskom súde pôsobili špecializovaní rodinní sudcovia. Z hľadiska zložitosti problematiky, ktorú pri súčasnej právnej úprave rodinní sudcovia riešia, je do budúcnosti špecializácia v tejto oblasti nevyhnutná. ARS bude presadzovať, aby boli na krajských súdoch vytvorené špecializované rodinné senáty, ktoré budú vykonávať činnosti rodinných súdov na druhom stupni. ARS bude presadzovať, aby boli vytvorené v rámci okresných resp. krajských súdov rodinnoprávne grémiá resp. kolégiá, ktoré budú zjednocovať rozhodovaciu činnosť súdov v oblasti rodinného práva.

- Spolupracovať s ďalšími sudcovskými a občianskymi združeniami, ktoré sa zaoberajú otázkami rodiny a manželského života.

- Nadviazať spoluprácu so sudcami vybavujúcimi agendu rodinného práva v zahraničí. Za súčasného stavu, pri

potrebe aplikácií noriem európskeho práva v oblasti rozhodovacej činnosti rodinných súdov je medzinárodná spolupráca sudcov nevyhnutná. Kontakt medzi sudcami by mohol napomôcť aj spolupráci v riešení sporov s cudzím prvkom. ARS zatiaľ nadviazala kontakty s rodinnými sudcami vo Francúzsku a Taliansku a Českej republike.

- Spolupracovať na príprave legislatívy týkajúcej sa rodinného práva, sociálnoprávnej ochrany a procesných predpisov.

- Zabezpečiť riadne podmienky pre činnosť rodinných sudcov – technické, znalci.

Členmi ARS budú sudcovia vybavujúci agendu P resp. ďalší sudcovia, ktorí o členstvo prejavia záujem. ARS bude združovať aj čestných členov. Čestnými členmi budú osobnosti kultúrneho a spoločenského života, ktoré sa zaoberajú rodinných právom resp. rodinnou politikou na území

Slovenskej republiky. Členom ARS môže byť fyzická osoba. Členstvo právnických osôb je vylúčené. Členstvo v ARS vznikne na základe doručenia písomnej prihlášky a po schválení predstavenstvom ARS. Čestní členovia ARS nebudú mať právo hlasovať na valnom zhromaždení ani byť volení do orgánov ARS. Členstvo v ARS nevylučuje členstvo v ďalších organizáciách, v ktorých sa sudcovia združujú.

6. Financovanie ARS bude zabezpečené členskými príspevkami, sponzorskými darmi a dotáciami od štátnych orgánov získanými v súlade s platnými právnymi predpismi Slovenskej republiky.

Autor článku JUDr. Peter Rajňák je predseda Asociácie rodinných sudcov.

Kontakt: peter.rajnack@justice.sk

Zo Zahraničia: Jak se žije v Domově pro matky a otce v tísní Znojmo

Bc. Blanka Mahdalová

„.... dal mi facku, potom další, upadla jsem, kopal do mě a řval, že mě zabije... přála jsem si, aby to udělal, měla bych už konečně klid... a potom jsem uviděla vyděšené oči Leničky, jsou jí teprve 4 roky... uvědomila jsem si, že musím žít, ale takto už ne...“ tak začal rozhovor s paní Janou, která přišla požádat o ubytování v Domově pro matky a otce v tísní ve Znojmě.

Nejsou to pouze oběti domácího násilí, které se stávají uživateli tohoto zařízení. Jsou to těhotné ženy, matky s dětmi a přibývá i otců s dětmi, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci vyvolané ztrátou bydlení. Díky poskytnutí služby Domova pro matky a otce v tísní může matka/otec zajišťovat péči a výchovu svých dětí v rámci rodiny a ušetřit děti umístění v dětském domově. Dalším velkým problémem se stávají zadlužení a exekuce. Z tohoto jsme vycházeli při vytváření poslání a cílů našeho zařízení.

Posláním Domova pro matky a otce v tísní Znojmo je pomoc matkám a otcům s dětmi, popř. těhotným ženám, v tíživé životní situaci a podpora matek a otců při návratu k plnohodnotnému životu. Cílem našeho zařízení je poskytovat ubytování matkám/otcům s dětmi do 18 let a těhotným ženám na dobu nezbytně nutnou, zpravidla na 1 rok, vytvořit bezpečné a klidné prostředí pro děti, motivovat matky/otce a ženy k doplňování vzdělávání a hledání zaměstnání, výchově a péči o děti, vedení domácnosti, hospodaření s financemi.

Hlavním cílem je návrat uživatelů do společnosti – tzn. prevence sociálního vyloučení, stabilizace, převzetí zodpovědnosti za vlastní život.

Paní Adélka se o dluzích svého manžela dověděla až z dopisů soudních exekutorů.

Všechny dluhy splácela ze sociálních dávek, manžel od ní odešel a na splácení jeho dluhů se vůbec nepodílel. Z důvodů neplacení další exekuce byl paní Adélce zablokován účet, na který ji chodily sociální dávky. Zůstala s pěti dětmi bez veškerých finančních prostředků. Po příchodu do Domova byla paní Adélka velmi tichá, až zakřiknutá. Měla nízké sebevědomí. Často plakala. Její chování se odráželo i v chování dětí. Rozhovor s psychologkou odmítla. Navrhla jsme ji, aby si všechno co ji trápí, ale i to, co jí dělá radost, zapisovala. Začala psát dopisy, které mi dávala přečíst. Byly to dopisy o samotě, o strachu, o lásce, o touze po harmonické rodině. Při psaní dopisů si mnohé uvědomila. V té době začala pracovat v Dobrovolnickém centru. Setkávání s dobrovolníky a pomoc druhým ji podle jejich slov hodně pomáhalo. Viditelně rostlo její sebevědomí. Byla vyrovnanější a její děti klidnější a „usměvavější“. Podařilo se jí sehnat sociální bydlení. V Domově bylo dětem poskytnuto v první řadě důstojné prostředí a lidské přijetí, které tolik postrádaly. Při rozhovoru o tom, co ji pobyt v našem zařízení dal, uvedla „....druhou rodinu a přátelství, naučila jsem se rozhodovat sama za sebe, nebát se“. Naučila se zde samostatnosti a zodpovědnosti za svůj život a životy svých dětí. S paní Adélkou a jejími dětmi jsme v častém kontaktu, pracuje v Domově jako dobrovolník. Z ustrašené paní Adélky je sebevědomá a samostatná žena, která dokázala vytvořit dětem bezpečné a klidné zázemí.

Od června 2012 poskytuje Domov, jak již z názvu vyplývá, pomoc i otcům s dětmi. Do současné doby jsme ubytovali již 6 otců s 12 dětmi. Je k zamyšlení, že ani jeden z otců nebyl, resp. není, vdovec. Matky dětí žijí, o děti však neprojeví zájem.

„....přítelkyně pila už když jsme se seznámili. Ale ne tolik. Když se narodila Danuška, myslel jsem, že přestane. Ale

nepřestala. Naopak. Začala pít čím dál víc... přišel jsem z práce a přítelkyně spala, zase se opila, Danuška byla ještě v noční košili a hladová... Dával jsem ji peníze na nájem, který neplatila. Přišli jsme o byt, Danuška musela do Klokánka. Přítelkyně se odešla léčit do léčebny pro alkoholiky. Při prvním opuštění se opila a už se tam nevrátila. Odešla ke kamarádovi, že je Danuška pryč neřešila... mě Danuška chyběla čím dál víc... V Klokánku mi daly kontakt na azylové domy... jsem moc rád, že můžu být se svojí dcerou... Mezi vánocemi chtěla přítelkyně Danušku vidět, dovezl jsem ji a domluvili jsme se, že tam s ní Danuška 3 dny bude a potom mi ji doveze zpět do Domova. Nedovezla. Volala mi policie, že si mám pro Danušku přijet na policejní stanici... přítelkyně se zase ožrala, seděla s Danuškou na nádraží... někdo zavolal policii... když si představím, co všechno se tam Danuše mohlo stát... přítelkyni už nechci vidět... takhle se matka nechová...“ Výpověď pana Aleše.

Volnočasové aktivity

V našem zařízení věnujeme velkou pozornost volnočasovým aktivitám pro dospělé i děti, kde uživatelé rozvíjejí nejen své dovednosti, fantazii a tvořivost, ale upevňují i vztahy s dětmi ve své rodině, které jsou v mnohých případech narušené. Velkým zážitkem pro všechny byla pohádka „Sněhurka a sedm trpaslíků“, kterou maminky společně se zaměstnanci nastudovali a dětem zahráli. V této tradici pokračujeme. Velmi oblíbené je každoroční prázdninové stanování u Dalešické přehrady, kam jezdí i bývalí uživatelé našeho zařízení. Tato setkávání jsou velkou motivací pro ty, kteří jsou v těžké situaci a dostanou se do kontaktu, s těmi, kdo podobnou situaci úspěšně překonali. Na volnočasových aktivitách se kromě zaměstnanců podílí i dobrovolníci, kteří dle zájmu uživatelů do Domova

docházejí. Dobrovolníci pomáhají tam, kde rodiče nestačí, kdy nedokážou poskytnout svým dětem potřebné informace např. doučování matematiky, fyziky, cizích jazyků. Velice si práce dobrovolníků vážím.

Každou neděli se setkávají obyvatelé Domova s instruktorkami na schůzce „Co týden dal“, kde se společně řeší problémy ale i radosti a úspěchy, které se během týdne vyskytly. Uživatelé se vyjadřují i k samotnému chodu Domova, k zaměstnancům, hodnotí službu, rozdělují se úkoly a plánují společné akce. Vytváří se zde podmínky pro otevřenou komunikaci, vyjadřování osobních názorů, toleranci, naslouchání druhému i předcházení konfliktů. V úterý se koná společné vaření, při kterém si uživatelé vzájemně vyměňují recepty, znalosti a návyky v kuchařském umění. V rámci této aktivity se naučili péct chleba, což velmi ocenili a získané dovednosti využívají. Jednou týdně probíhají v Domově „Duchovní chvíle“ s otcem Pavlem a také setkání

Ako a prečo vznikol portál ĽudiaĽuďom.sk Pomocná sieť

Na počiatku príbehu portálu ĽudiaĽuďom.sk bolo stretnutie dvoch kamarátov a niekdajších spolužiakov, riaditeľa Centra pre filantropiu Borisa Strečanského a predsedu predstavenstva správcu národnej domény .SK, spoločnosti SK-NIC, Juraja Ondriša. Z ich nápadu vznikol darcovský portál, ktorý je otvorený pre každého. Projekt, aký na Slovensku dovtedy nebol a aký neexistuje ani v iných krajinách. Svoju výzvu na podporu si na ňom môžu rýchlo a jednoducho zaregistrovať tak organizácie, ako aj jednotlivci.

Darcovia ich môžu veľmi ľahko podporiť najmä prostriedkami elektronického bankovníctva či zo svojej platobnej karty. Zorientovať sa im pri tom pomáhajú aj overenia. „Práve nimi sa náš portál líši od iných. Ich autori garantujú, že príjemca skutočne existuje a že výzva je pravdivá,“ hovorí predseda Správnej rady 4people, n. o., Juraj Ondriš, jeden z otcov myšlienky ĽudiaĽuďom.sk. Medzi overovateľmi na ĽudiaĽuďom.sk figurujú mnohé renomované organizácie, ako napríklad Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, Liga za duševné zdravie, Asociácia pomoci postihnutým ADELI, Karpatská nadácia, Nadácia TA3, Centrum pre filantropiu, Tlačová agentúra SR, ale aj viacero samospráv, ktoré napísali overenia pre svojich obyvateľov.

s psychologem na skupinových alebo individuálnych pohovoroch. V súčasné dobe jednáme o práci detského psychologa priamo s deťmi v jím známom prostredí, v Domově.

S činností Domova je verejnosť mimo jiné seznamována prostřednictvím společných akcí pro veřejnost, jako jsou např. „Dýňová stezka“, Módní přehlídka ke Dni matek a pod. Zaměstnanci Domova, se snaží vytvářet domácí rodinné prostředí, ve kterém uživatelé získávají poznatky, dovednosti, pracovní návyky a po té i zkušenosti, které by měli být schopni dále rozvíjet i po odchodu z našeho zařízení.

Velkou odměnou pro nás, zaměstnance Domova, jsou rozzářená očka „našich“ dětí, kterým jsme umožnili, někdy jen dočasně, prožít chvíle radosti a pěkných zážitků, o které byly v jejich dosavadním životě většinou ochuzeny. Každá zpráva o úspěšném zařazení bývalých obyvatel našeho Domova do společnosti je potom úspěchem všech zaměstnanců.

Že se nám to daří, je zřejmé z básně jednoho z našich uživatelů:

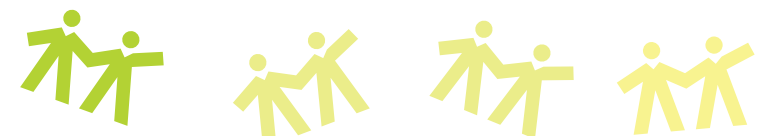
*Ve vašich očích vidíme lásku a cit,
vaše srdce je plné něhy,
to odhodlání bysme chtěli mít,
do rukou svůj osud chtěli vzít,
aby naše děti měli domov, pohodu a klid.*

...i tak se žije v Domově pro matky a otce v tísní Znojmo.

Poznámka autorky: Všechna použitá jména byla změněna.

Bc. Blanka Mahdalová je vedúca Domova pro matky a otce v tísní Znojmo.

Kontakt: Mašovická 12, 669 02 Znojmo, tel: +420 604 294 190, mail: dmt.znojmo@charita.cz

Pri každej výzve však záujemcovia nájdu tiež kontaktné údaje, a tak sa na príjemcu môžu aj priamo obrátiť, ak majú nejaké otázky. Následne zas môžu žiadať informáciu o tom, ako bol ich dar využitý.

Portál ĽudiaĽuďom.sk nie je tematicky obmedzený. Návštevníci na ňom nájdu výzvy rodín v núdzi, žiadosti o príspevok na liečbu či na rehabilitáciu, ale aj projekty škôl, samospráv, talentovaných umelcov alebo aktivistov.

Celú sumu dostáva príjemca, prevádzka portálu je hradená z iných zdrojov, najmä z príspevkov od sponzorov a tvorcov projektu. Z darov sa nestrháva žiaden poplatok.

Ďalšie čísla:

Poruchy správania detí v náhradnej
starostlivosti.

www.mostykrodine.sk

Úsmev ako dar
...aby každé dieťa malo rodinu

Vydáva SPDDD Úsmev ako dar,
v spolupráci s Trnavskou univerzitou.